

NASAVOLJA

GLASILO JUGOSLOVANSKE NACIONALNE MLADINE

Božič v letu 1940

»Mir ljudem na zemlji, ki so blage volje!« Ti veseli, vse osrečujoči glasovi so odmevali v sveti božični noči, ko se je rodil knez miru — Kristus Bog po betlehemskih livadah.

»Pravica in mir sta se poljubila«, jagnje je počivalo pri levu. Sveta noč, blažena noč.

In danes?! Na sveti božični praznik ni miru na zemlji. Od severa do juga, od vzhoda do zahoda hrume narodi, se preliwa v strašnem klanju človeška kri. Pravica je pokopana, mir razdrt, svoboda poteptana, ljubezen je izginila z zemlje. Najnižji instinkti besnega sovraštva, sadističnega veselja uničevanja, rušenja, pokolja narodov — so se razpasli v strašni grozil!

Kdo bo zavrl ta pogubni val, da ne zagrne tudi naše — nam vsem tako drage domovine Jugoslavije in našega naroda?

Iz večnosti odgovarja duh velikega Pokojnika, viteškega našega nezabnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja: »Z vero v Boga, povezani v bratski ljubezni nadaljujte moje delo zedinjenja in nobena sila vas ne bo uničila. Vesel Božič in srečno Novo leto 1941 vsem Jugoslovenom!«

Janko Barle
župnik

Ne bojimo se!

Kot predstavniki jugoslovensko usmerjene mladine smo izpostavljeni že dalj časa napadom z vseh mogočih strani. Ti napadi so se zgostili lasti v zadnjih mesecih. Kdo nas napada? Ekstremisti in totalitarci, ljudje, ki se love za tujimi gesli in skušajo svojo lastno praznoto nadomestiti z nasilnostjo svojih besed in dejanj. Levičarji nam očitajo, da smo buržuji, drugi hočejo napraviti iz nas komuniste, tretji zopet re-hudujejo nad nami, ker nečemo slediti kultu, ki ga goje in propovedujejo napram tisti osebi, ki so si jo trenutno postavili na svoj oltar. In čim bolj se zavedajo ti naši nasprotniki svoje lastne praznote in zmedenosti, tem bolj napadajo nas, tem hujši postajajo njihovi očitki proti nam.

To nas ne bega, kajti ni najslabši sad tisti, na katerega sedajo ose najrajši. Ko je predvojna mlada generacija dvignila zastavo jugoslovenskega nacionalizma in iskreno povedala, da more vzkliti svoboda Slovincem samo v okviru enotne jugoslovenske države, torej le na ruševinah bivše monarhije, je bila tudi napadana z vseh strani, celo s strani onih, ki so se prištevali vsaj na zunanji v isti tabor. Čim hujši so bili napadi, tem močnejša je postajala samozavest t. i. kratne mladine. Razvoj dogodkov je pokazal, da je imela mladina prav.

Isto se ponavlja danes. Če so napadali predvojno mlado generacijo ljudi, okosteneli v črnožolti vzgoji, nas napadajo danes ljudi, ki niso sposobni misliti s svojimi lastnimi možgani in se zato love za tujimi vzori in posameznimi osebami. Vsak si je postavil svojega malika, ki ga obožuje, nima pa poguma, da bi si pogledal svojega malika od blizu, ker se boji, da bi moral pri natančnem pregledu ugotoviti njegovo popolno ničevost.

Niso posamezne osebe ustvarile naše Osvobojenje, ideja jugoslovenskega narodnega edinstva je bila tista sila, ki je dajala moč najboljšim sinovom našega naroda, da so se borili iz roda v rod in niso odnehali, dokler ni zasijala svoboda celokupnemu ujedinjenemu jugoslovenskemu narodu. Zato je tudi za nas merodajna samo ideja, zato odklanjamo in bomo odklanjali vse, kar je tuje našemu rodu. Tuje pa ni le to, kar se skuša zanesti k nam iz raznih zunanjih centrov, tuje nam je tudi to, kar se izživlja kot kult posameznih čeprav domačih oseb. O sposobnosti ali nesposobnosti teh oseb bo sodila zgodovina.

Nam ni za tako mišljenje in delovanje. Služimo ideji, ki ni od danes in je dokazala svojo ogromno življenjsko silo z ustvaritvijo naše države. Misel jugoslovenskega narodnega edinstva je ustvarjala junake in mučenike, ta misel je rušila tuje imperije, ki so bili navidez zgrajeni za večno, ta misel je dovedla tudi našo lepo zemljo v sklop svobodne jugoslovenske države, kjer lahko svobodno dihamo. Te ideje niso ustvarili poedinci; vznikla je iz duše zaslužnega naroda in usposobila ta narod, da je dvignil na gorah kosti svojih najboljših sinov prapor jugoslovenske svobode. Vsem tem večinoma ne-

Na razpotju

Leto presenečenj, leto borb in strahu je za nami. Leto 1940., leto v katerem so se spremenile meje Evrope, leto v katerem se ustvarja nova Evropa, leto, ki pelje novemu družabnemu redu nasproti. Kam nas pelje vse to? Ali pluje-mo lepšim časom naproti?

Po kapitulaciji Čehoslovaške se je videlo, da bodo šli dogodki svojo pot. Kapitulacija Čehoslovaške je bila tudi kapitulacija zapadnih zaveznikov. Danes vemo, da Anglija in Francija nista bili za vojno pripravljeni. Res sedi nekaj gospodov v Franciji zaprtih. Mislite, da so to edini krivci — mnogo jih je, tudi na odgovornih mestih tako zvane nove Francije — povsod so krivci. Leta in leta sem so ljudje odgovorni! In kaj je? Slavna in nekoč pogumna Francija je danes nitka osi? Ni popolnoma svobodna...

Poljska, Danska, Norveška, Belgija in Nizozemska so se morale ukloniti močnejšemu. In ostala sta dva! Ta dva čakata. Tisoči bomb na London, tisoči na Nemčijo. In ljudje umirajo. Kakšen bo konec mrtvaškega plesa?

Naj bo tako ali tako. Na pragu novega družabnega reda smo. Vemo, da tako ne more več ostati! Enakopravnost v družbi, enakopravnost žene, za vsako delo pošteno plačilo, tako telesnemu kot duševnemu delavcu. Tudi delavec in uradnik potrebuje duševne hrane in razvedrila — ne pa tako kot je danes, — ko je razvedrilo dostopno le nekaterim. Delu primerno plačilo — tako kot ga zahteva čas. Danes živi človeka dostojno življenje samo malo ljudi, le nekaj deset tisoč — vse drugo pa se bori iz dneva v dan za svoj obstoj. Letošnje ali prihodnje leto nam bo prineslo nov družabni red. Kakšen bo? Bodimo ljudje!

To so vprašanja, ki se danes povsod načenjajo. Mladina ima še posebno pravico, da govori o tem, da o tem odloča! Generacije se vrste druga za drugo, to je bilo pred dvajsetimi leti in danes je zopet tako. Zopet smo na preizku. Dve črti se križata. Stara, ki stoji visoko in se ne premika in nova, mlada, ki raste in se dviga in je že dosegla višino stare. Kmalu bo nova presegla staro.

In ravno danes, ko smo na pragu novega leta, podajamo obračun. Tudi mimo nas ni šlo to leto brez trenj in napadov. Vsem odgovarjamo: naša pot je ravna in smo hitro preboleli malo rano. Naša pot je močna in trdna Jugoslavija. Oči obračamo proti kraljevskemu Beogradu, proti Tebi, naš mladi kralj!

In ravno v bodočem, težkem letu boš prevzel kraljevsko oblast. Po stopinjah velikega Očeta naj vodi Tvoja pot v lepše dni velike Jugoslavije!

Mi smo s Teboj, mladi naš Kralj!

znanim junakom naše spoštovanje in občudovanje. Zvestoba pa ideji jugoslovenskega narodnega edinstva, ki ne potrebuje nobenih patentiranih in monopoliziranih predstavnikov, ker je toliko močna, da bo zrušila tudi sedanje svoje nasprotnike. Ljudje se menjajo, ideja pa ostane. Da je ta ideja v resnici ne le živa, marveč tudi življenjsko močna, to nam dokazuje ravno dejstvo, da ima toliko sovražnikov. Če so med njimi tudi ljudje, ki so svojčas sami prisegali na njo, nam je to le še dokaz več za pravilnost našega stališča.

Naj nas torej napadajo in obkladajo s kakršnimi koli priimki, mi se ne bojimo, ker hodimo po poti, ki so nam jo začrtali najboljši sinovi prešlih generacij našega naroda in služimo ideji, ki je preživela najtežje borbe in bo preživela tudi izrastle današnjih od zunaj zanešenih modnih pojavov.

Gaberščik Milan:

Lenoba mišljenja

Naša država je ostala izven sedanje vojne kot nevtralna država, je pa svojo vojaško nevtralnost podprla z močno oboroženo armado, ki vsekakor več velja kot krpe papirja. In prav na to svojo moč se sklicujemo, ko si sami izbiramo in določamo misli in gledanja na pojave okrog nas. Naša nevtralnost je prostovoljna, od nikogar prisiljena in zato tudi nima nihče pravice vstosmerjati ali generalizirati mišljenje svobodnih Jugoslovanov. Vendar moramo paziti, da bomo o pravem času stopili na prste tistim ljudem, ki se z izgovorom nevtralnosti in pomirjenja boje zavzeti možato stališče do dogodkov, ki so pred vratmi in skušajo povsod udušiti spontane reakcije, ki jih vzbudi v vsakem kulturnem človeku teptanje prava. Ali skušajo svojim ovčicam odtegniti možnost krepostne ogorčenosti, brez katere bi kmalu dozoreli za kapitulacijo?

Če nečemo, da bodo pojmi NEODVISNOST, PRAVICA, DEMOKRACIJA, ki jih poudarjamo danes glasneje kot kdaj koli, postali brezsmiselne besede, moramo pač imenovati konja konj, to pomeni, s pravim imenom, ker sicer si bomo sami poslabšali moralni položaj in ne bomo razložili kdo je volk in kdo je ovca!

Bolj ko razmišljamo o vzrokih sedanjega razsula, bolj se nam vsiljuje misel, da ne gre za neko kolektivno krivdo, ki bi jo povzročila neozdravljiva nepopolnost človeka, ampak za odpoved individualnemu mišljenju in individualni volji v korist nenasnih zahtev mas, ki jih vodi slab pastir. Nek Švicar je pred sto leti zapisal: »Ne pozabimo nikdar — in to je, kar nas bo ločilo od drugih narodov dokler bomo hoteli ostati Švicarji, — da je med modrostjo naših očetov in med doktrino drugih narodov tale razloček: Pri nas leži vsa sila v posamezniku, med tem ko jo iščejo drugi narodi v masi, v njeni številčni veličini in povezanosti, ne da bi se pri tem brigali za posameznika. Posledice tega nesrečnega stanja bodo nekoč zapisane s krvavimi črkami na evropskem nebu.«

Disciplina je koristna lastnost, toda degenerira v slepo pokorščino, če se narod v imenu discipline odpove slehernemu nadzorstvu nad svojimi voditelji

Gotovo je, da stoji demokracija nad diktaturo, posameznik nad maso. Ker pa je človek družabno bitje, je tudi druženje posameznikov v družbe, stranke itd. socialna nujnost. Vendar pa bi bilo zelo tvegano trditi, da ta centralizacija dviga razumsko ravnen pripadnikov. Družba je brez pomena, če niso posamezniki, ki jo sestavljajo, sami po sebi trdni, izglajeni in visoko stoječi. V tišini, premišljevanju nastajajo velika dela in zorijo prepričanja, nikdar pa v klubih in krožkih. Prav v takih slabotnih, nizko stoječih družbah najbolj uspevata polovičarstvo in oportunizem, znanilca vsej kapitulaciji, ker je gotovo veliko lažje pohlevno slediti glasu radija, časopisom katere koli grupe, šepetanju te ali one dobro poučene osebe, kot pa misliti in presojati samostojno.

Žal je zapadel tej bolezni tudi del mladine. Preslabotna in deloma prelena, da bi sama mislila in si iskala poti, se slepo predaja in utaplja v masi in skuša prilagoditi svojo do neke meje že ustvarjeno individualnost splošnim formulam. Tako prihaja naša mladina v življenje kot nesamostojna, enolična hlapčevska masa, mesto da bi prihajala kot gospodar!

Premisliti, ustvariti si osebno mnenje o političnih in socialnih dogodkih, odpreti razum in

Vojna in naš položaj

Za NAŠO VOLJO napisal SCRUTATOR

Zunanja politika vsake države, naj bo mala ali velika, se lahko samo deloma giblje na stalnih osnovah, ki so za vse čase in vse položaje nespremenljive. Te osnove izhajajo iz obrambe državnih interesov navzven. Po sodobnem izrazoslovju lahko govorimo v tej zvezi tudi o tako zvanih »življenjskih interesih«. Dokler se zunanja politika držav omejuje samo na to obrambno nalogo, kljub svoji sebičnosti ne izziva nujno mednarodnih nasprotij. Seveda le pod pogojem, da glede pojmovanja »življenjskih interesov« ne nastanejo med državami bistvene razlike, izzvane po samovoljnosti posameznih držav.

Kaj so »življenjski interesi«.

Pod »življenjskimi interesi« države ne moremo na splošno razumeti drugih razen onih interesov, ki izhajajo iz pravice do samostojnega, neodvisnega življenja na določenem ozemlju, kakor je to omejeno po enem ali več v državno skupnost prostovoljno združenih narodov. Tako je s pojmom svobode in neodvisnosti povsem naravno združen tudi pojem tako zvane **teritorialne nedotakljivosti** ali neokrnjivosti državnega ozemlja (teritorialna integriteta). Razume se samo po sebi, da spada sem tudi vse, kar pritiče vsaki državni skupnosti kot njena posebna vrednota (razvijanje vseh notranjih energij brez škode za sosedstvo ali širšo mednarodno skupnost, duhovna in politična samostojnost itd.). Omejevanje vseh teh pravic ali interesov, ki skupaj označujejo **državno suverenost navzven**, je seveda mogoče, toda le po prostovoljnem omejevanju vsake države zase v korist kakšne širše mednarodne skupnosti, kakor obrambni zvezi z drugimi državami ter najrazličnejšimi mednarodnimi dogovori sploh, mednarodni organizaciji v kakršni koli obliki (Društvo narodov in podobno).

Samo na teh osnovah si na sedanji stopnji mednarodnega življenja lahko zamišljamo mednarodno sožitje držav brez večjih medsebojnih trenj. Ono torej zahteva **medsebojno spoštovanje »življenjskih interesov« posameznih držav**, v kolikor si jih zamišljamo kot povsem naraven pogoj njihovega samostojnega in neodvisnega življenja brez kakršnih koli poskusov nadrejanja ali podrejanja držav med seboj. To je **obrambno pojmovanje državnih interesov**.

Toda vse države ne pojmujejo tako svojih »življenjskih interesov«, zlasti ne danes, ko se je na osnovi samovoljnega pojmovanja teh interesov razvila ponekod že izrazito ofenzivna teorija tako zvanih »življenjskih prostorov«. Življenjski prostor kakšne države se v bistvu označuje kot prostor njenih življenjskih interesov. Po zgolj obrambnem pojmovanju življenjskih interesov, katerih obrambi naj bi služila tudi zunanja politika vsake države, ne bi bilo glede tega nobenih težav. Toda bistvo novih teorij o tako zvanih »življenjskih prostorov« je, da izhajajo iz izrazito **ofenzivnega, ekspanzivnega** pojmovanja življenjskih interesov držav. Razume se samo po sebi, da se pri tem meja življen-

skih interesov samovoljno razteza v nedogled, tako da njih omejitev ni več določena po merilu golega državnega obstanka z upoštevanjem drugih narodov in njih držav, temveč po volji ene samega naroda ali ene same države. Takšno pojmovanje življenjskih interesov mora seveda nujno dovesti do konfliktov z drugimi državami, katerih nobena se ne more odpovedati svojemu obstoju. Jasno je, da spreminja tak razvoj ne le osnove zunanje politike takšne ofenzivno-ekspanzivne (imperialistične) države, temveč vpliva nujno tudi na zunanjepolitično prilagajevanje drugih držav, ki morajo tak razvoj upoštevati in se zaradi obrambe svojih lastnih interesov proti njemu kar najboljše zavarovati.

Sorodnost interesov

Ako torej gledamo na mednarodna nasprotja predvsem kot na izrazito interesna nasprotja, vso idejno spremljavo konfliktov pa toimačimo predvsem kot sredstva za čim lažje uresničenje interesov, ne da bi seveda podcenjevali njih ogromni psihološki pomen, ki se kaže zlasti v razpoloženju narodov ob vsakem večjem mednarodnem konfliktu, moramo zaključiti, da je za odredjanje zunanjepolitičnih smernic vsake države, v kolikor mora mimo vseh čustev računati predvsem z dejstvi, bistvenega pomena **pravilno presojanje nasprotujočih si interesov**. Samo po teh namreč lahko presodimo tudi izglede ideologij, ki naj služijo za njihovo spretno maskiranje.

Ako so torej samo interesi odločilni za določanje zunanjepolitičnih smernic vsake države, se za vsako izmed njih ob vsakem mednarodnem konfliktu, ki se je neposredno ali posredno že tiče ali pa bi se je mogel tikati v nadaljnjem razvoju, postavlja zunanjepolitično predvsem eno vprašanje: **vprašanje sorodnosti lastnih interesov z interesi, ki si stoje v konfliktu nasproti**. Pri velikih državah gre pri tem za ono najširšo sorodnost, ki mora mimo zgolj obrambnih interesov v smislu golega obstanka jemati v poštev še vse oddaljenejše interese s tako zvanih »vplivnostnih področij« (interesnih sfer), ki tvorijo mejo njihovih ofenzivnih ali imperialističnih življenjskih interesov. **Pri malih državah pa gre v bistvu le za sorodnost zgolj obrambnih interesov**, interesov zavarovanja golega obstoja, ki je zaradi splošnega razvoja v nevarnosti.

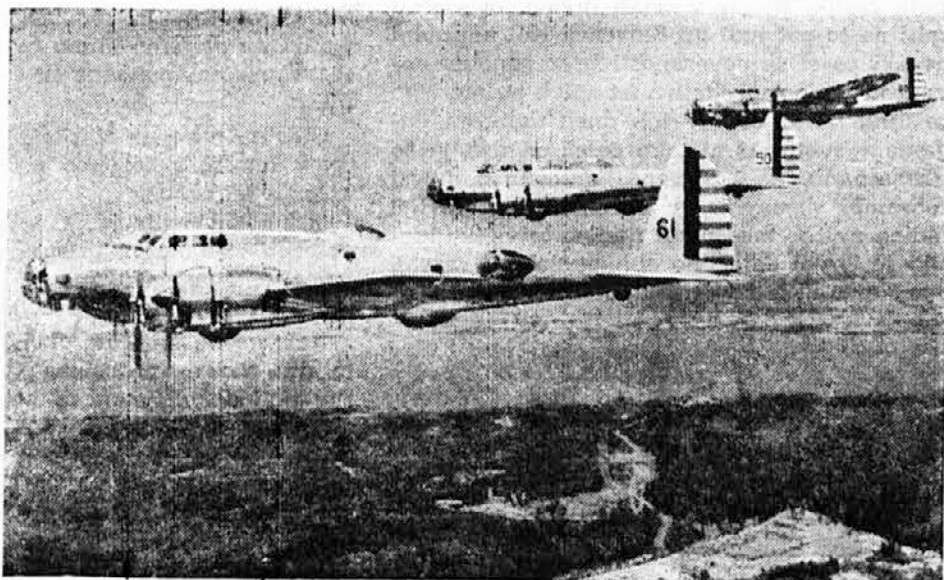
Po vojni so se male države skušale zavarovati proti nasilni, ofenzivni ali imperialistični politiki velesil, pa tudi manjših držav, ki so bile v

senci ofenzivnih velesil revizionistično razpoložene, s sklepanjem raznih **obrambnih dogovorov med seboj**, bodisi dvostranskih, zveznih ali obrambnih pogodb, bodisi večstranskih paktov proti neizzvanim napadom od zunaj, čisto na tako zvani regionalni osnovi, ki je zajemala po sorodnosti interesov povezane predele sveta. To je bila doba tako zvane **kolektivne varnosti**, katere vrhovni varuh naj bi bilo ženevsko Društvo narodov. Vsa ta politika se je zaradi pomanjkanja dejanskih obrambnih ukrepov za zavarovanje vsake posamezne žrtve neizzvanega napada izkazala kot praktično povsem neučinkovita. Tik pred izbruhom sedanje vojne se je svet spet vrnil k staremu sistemu **obrambnih in vojnih zvez**, ki slone samo na realni sorodnosti interesov med zavezniki, to se pravi, na sorodnosti interesov, ki je enako močna na obeh straneh, ki sta druga na drugo, kakor pravimo, povezani na življenje in smrt.

Takšna realna povezanost interesov je našla svoj pogodbeni izraz tudi v tej vojni. V njej je ena skupina držav povezala med seboj na izrazito **ofenzivni in ekspanzivni osnovi**, druga pa na izrazito **obrambni osnovi**.

V bistvu gre vendarle samo za borbo med silami, ki so za spremembo obstoječega stanja v smislu svojih ekspanzivnih in imperialističnih načrtov, ter silami, ki so za ohranitev obstoječega stanja, kakor to odgovarja njihovim interesom. To pa seveda ne pomeni, da bi moralo sedanje stanje v primeru zmage sil, ki so za njegovo ohranitev, dejansko ostati nespremenjeno. **Revizije** so predvsem mogoče na škodo poražencev. Mogoče — in celo zelo verjetne — pa so tudi še iz drugega razloga. Mnogo držav, med njimi tudi nekaj velesil, je namreč še vedno izven sedanje borbe. Kakšno bo njih končno stališče v sedanjem konfliktu, je še nemogoče reči. Ne glede na to pa je že sedaj gotovo, da se nova ureditev sveta v nobenem primeru ne bo mogla izvršiti brez njihovega sodelovanja.

Tako mora vsaka izmed držav, najsi je ali ni v sedanji borbi sama udeležena, v presoji svojih interesov in njihovega najboljšega zavarovanja stalno računati z interesi **treh taborov**: obeh vojnih ter tako zvanega tretjega ali nevtralnega tabora. Med obema vojnima in tretjim taborom je še nekaj držav, ki jih imenujemo »nevojskujoče se države«, v kolikor še niso dejansko v vojni, so pa nasproti enemu ali drugemu

Leteče trdnjave

sree informacijam obeh taborov, gojiti kritičen razum — a ne zapasti v brezploden skepticizem, imeti pogum odkrito priznati in braniti, kar smo spoznali za pravo, pa tudi nič manj odkrito nastopiti proti lažem in tiraniji. To bodi največja skrb mladine, ki se hoče razviti v osebnosti, ki si bodo same kovalе usodo. Pascal je zapisal: »Trudimo se dobro misliti, to je bistvo morale«.

taboru odkrito prijateljsko razpoložene, tako da jih teoretično lahko postavimo v enega ali drugega izmed njih.

Naši življenjski interesi.

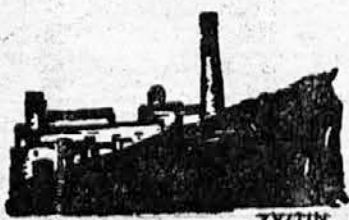
Ako vse to upoštevamo, upoštevamo pa tudi vse možnosti nadaljnjega mednarodnega razvoja, se tudi glede svojih življenjskih interesov lahko orientiramo. Predvsem že vemo, da moramo po dosedanjih izkušnjah o prizadetosti svojih interesov sami soditi; da moramo računati v prvi vrsti le s **svojimi silami**; da pa moramo svoje interese vedno vezati tudi s **sočasnimi interesi**, da jih tako kar najbolj zavarujemo za vsak primer.

Kot svoj neposredni življenjski interes v sedanji vojni smatramo, da moramo iz nje iziti **povsem neokrnjeni**. Zavarovanje naše neodvisnosti, popolne samostojnosti in teritorialne nedotakljivosti so torej temelji naše zunanje politike. Mi vemo, da so jo označili tudi vsi naši odgovorni činitelji. V kolikor pa se že sedaj, dasi samo teoretično, postavlja tudi vprašanje kakršnega koli »novega reda«,

, pa je seveda prav tako razumljivo, da se mimo nas in brez nas noben novi red ne bo mogel ustvarjati, v kolikor ne bo priznal vseh naših življenjskih interesov.

S tem, da smo doslej ostali izven vojne, smo si svojo neodvisnost in nedotakljivost uspešno zavarovali. Tako jo želimo varovati tudi v bodoče, to se pravi s politiko **stroge nevtralnosti** in z željo, da se vojna vihra ne razširi na naše področje. Trenutno se zato naši interesi povsem ujemajo z interesi onih držav, ki so prav tako za nevtralnost in proti razširjenju vojne, zlasti proti njenemu razširjenju na balkansko področje.

Končno pa nam je ves dosednji razvoj vojne pokazal, da je mimo vseh zunanjih zavarovanj največjega pomena predvsem **notranje zavarovanje**. To pa je bolj **duhovnega** kakor materialnega značaja. Vse dosedanje izkušnje so nam namreč pokazale, da bodo iz te vojne izšli neokrnjeni le oni narodi, ki bodo duhovno strnjeni in notranje povezani v neporušne celote. To zahteva tudi pri nas čim tesnejšo notranjo povezanost — mimo vseh dosedanjih političnih in drugih razlik. Kakor v ostali državi, bi morali stopiti na to pot tudi mi Slovenci. Kot **napredni Slovenci** pa si te povezanosti brez popolne povezanosti vseh naprednih vrst sploh ne moremo zamišljati. Zato bodi v teh dneh velikega dogajanja v svetu, ki ni tako daleč od nas, geslo vsakega naprednega Slovence: **delovna skupnost v obrambi domovine, v obrambi Jugoslavije!** Mladina naj bo med nami nosilec te velike ideje, ki je vselej odločilno oblikovala naš razvoj, ko je šlo za naše življenjske odločitve!

17. decembra 1888

Od zibelke do groba ste dolžni služiti samo Jugoslaviji, jugoslovenski ideji!

(Aleksander Zedinitelj)

Zaključek narodne zbirke CMD

Danes smo zaključili narodno zbirko, ki je dosegla 232.039 din.

K temu nad vse razveseljivemu in uspešnemu zaključku je pripomoglo toliko požrtvovalnih darovalcev in sodelavcev, da tudi pri tej priliki ne moremo mimo tega dejstva, ne da bi se prav vsem ponovno in najiskrenejše zahvalili.

Celotna narodna zbirka je določena za prireditve letošnjih božičnic na šolah in v krajih, kjer je to najbolj potrebno. Poleg tega pa je Družba iz drugih svojih dohodkov in sredstev določila še nadaljni prispevek, tako da bo v te namene izdanega letos iz družbene blagajne vsega skupaj nad 310.000 din.

Deležno bo božičnic okoli 140 šol ter so bila te dni darila razposlana za severno mejo in Prekmurje v glavnem iz Maribora, na kočevsko stran pa iz Ljubljane. Vse naše tamošnje podružnice in zadevne šole prosimo, da se točno drže navodil, ki so jih prejeli in da nam čimprej pošljejo potrdila o prejetem blagu in čevljih ter nato poročilo o izvedenih božičnicah.

Naša javnost pa, ki je s tako vzglednim ra-

zumevanjem sodelovala pri naši akciji, bo v kratkem tudi točno obveščena o krajih in vrednostih, ki so jih prejele posamezne šole.

Ljubljana, 14. decembra 1940.

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Vekoslav Bučar:

Na Kajmakčalanu

(Odlomek spominov iz dijaških let)

Tisti dan pred dvanajst in pol leti, ko je vest o strelah v beograjski Narodni skupščini pretresla Jugoslavijo, smo se odločili. V prostorih »Jadrana« smo napravili načrt za šesttedensko potovanje po »celi Jugoslaviji« in štirinajst dni pozneje smo že sedeli v večernem potniškem vlaku, ki nas je potegnil do Zagreba in od tu dalje v Slavonski Brod, Sarajevo, preko Užica in Stalača v Niš ter dalje na jug v Kumanovo, Skoplje, Veles, Gradsko, Prilep... Povsod so nas, dvajset ljubljanskih nacionalnih omladincev, izredno pristrčno sprejemali; na mnogih postajah so nam zaigrale godbe v pozdrav in zastopniki civilnih ter vojaških oblasti so nas čisto pozdravljali kot tisto novo mladino, ki koraka smelo preko dnevnih dogodkov srečnejši Jugoslaviji nasproti. Zlasti v Srbiji in v Južni Srbiji smo bili na vsakem koraku deležni tolike pozornosti, kakršne niti preje, niti pozneje slovenski dijaki niso doživljali.

Zopet smo sedeli v »furunici«, malem vlaku, ki je počasi drsal po komaj 60 cm široki progi od Markovega Prilepa proti Bitolju. Živahno smo se razgovarjali o doživljajih v stari prestolnici kraljeviča Marka, v samostanu Treskavac, pri Svetem Arhangelu, na Markovi kuli in v Markovem selu, dokler nas ni omotila poletna vročina, da smo drug za drugim zadremali.

Kako dolgo smo spali ne vem. Dve tovarišici sta me zbudili:

»Bučka! Bitolj. In godba se čuje. Pripravi se za govor!«

Prisluhnili smo. Iz daljave se vedno bolj in bolj razločno čujejo zvoki koračnice. Ali so namenjeni nam?

»Furunica« je napravila še velik ovinek in ustavili smo se na kolodvoru. Nismo mogli verjeti svojim očem. Na stotine in stotine robcev nam je mahalo v pozdrav in Bitoljci so nas pozdravljali, da je skozi vihar navdušenih vzklikov le težko prodrli kakšen akord vojaške godbe.

Zupanov namestnik nam je v temperamentnem govoru izrekel dobrodošlico in po moji zahvali za nepričakovani topli sprejem smo se uvrstili v povorko ter z vojaško godbo na čelu odkorakali skozi mesto v bogoslovje, kjer so nas nastanili v pravoslavnem bogoslovnem internatu.

Zvečer sem sedel z družbo vidnejših Bitoljcev in nekaj višjimi oficirji pred hotelom »Bosna«. Delali smo program našega bivanja v Bitolju.

»Ali bi hoteli na Kajmakčalan?«, me je vprašal, če se ne motim, general Djukanović.

»Bolj goreče želje nimamo. Vendar tega v našem potnem programu ni. Studentje smo in nimamo sredstev.«

»Če je vaša želja iskrena, potem si ne belite glave radi sredstev. Podoficirska čitalnica namerava obiskati to našo jugoslovensko svetinjo in mogoče se bo dalo to skupno organizirati. Javite se jutri pri gospodu polkovniku Ljubu Zivanoviću. Tam boste dobili vsa podrobna navodila.«

Medtem ko mi je to govoril, je nekaj pisal na polo papirja. Ko je končal mi jo je izročil:

»Sestavi sem Vam kratko prošnjo na vojnega ministra za brezplačne vojne kamione. Oddajte prošnjo brzojavno, jutri boste imeli že odgovor. Minister prošnje gotovo ne bo odbil.«

Oddal sem takoj brzojavko in ko smo precej pozno ponoči legli k počitku, sem tovariše obvestil, da bomo verjetno našemu potnemu programu dodali obisk Kajmakčalana.

Naslednjega dne sem dobil odgovor, da so vojaški kamioni odobreni. Obiskal sem, kakor mi je bilo naročeno, gospoda polkovnika Ljubomira Zivanovića (danes komandant vojnega okruha v Ljubljani!) in on mi je povedal, da odputujemo prihodnjega dne zjutraj. Izlet bo dvodneven. Prispevati nam ni treba ničesar, ker je oficirski zbor zbral sredstva za našo preskrbo...

Tretjega dne našega bivanja v Bitolju smo se v dopoldanskih urah dobro razporeženi vkricali na vojaške kamione. Vodstvo, ki smo ga tvorili gg. polkovnik Zivanović, podpolkovnik Rakuša, podporočnik Gvozden Bralović, ing. Skabernin in jaz je imelo svoj kamion, v katerega smo povabili še bitoljskega župnika g. Tumpeja, vojnega kat. kurata g. Kraljića, nekega pravoslavnega svečenika in več tovarišev iz moje družbe. Nadaljnje kamione so zasedli ljubljanski študentje in študentke, okrog 40 podoficirjev bitoljske garnizije in več civilistov, za nami pa sta vozila še dva avtobusa, ki so ju napolnili vidnejši bitoljski meščani z županom na čelu.

Tako sestavljena avtomobilska kolonase je počasi pomikala po lepi cesti proti jugovzhodu. Vozili smo se precej časa tik ob grški meji, preko katere nas je iz dalje pozdravljala božanski Olimp. Sonce je pripekalo in neusmiljeno žgalo redko zelenje, od časa do časa pa so nam zlata žitna polja jemala vid. Mestoma razrita cesta je vila skozi čiste srbske in umazane turške vasi in mimo skromnih selišč, obstoječih iz siromašnih koč smo prispeli v dolino reke Crne. Kmalu smo se po še dobro ohranjeni vojaški cesti iz svetovne vojne začeli vzpenjati v strmine Nidže Planine. Menjaje se so švigali mimo nas lepi sončni gozdovi in vroči pašniki, s katerih se nam je čisto odprl krasen razgled na žitrodne predele.

Sonce je stalo še visoko, ko smo se proti večeru ustavili v Vlaških kolibah, pred skupino pobeljenih barak, v katerih so nastanjeni naši požrtvovalni graničarji. Pred nami smo videli belo cesto, ki se strmo vije med skalami in siromašnimi pašniki na vrh planine, s katere je zrla na nas bela kapelica. To je vrh Kajmakčalana s kostnico padlih junakov. Dobro tri ure hoda je še do nje in jutri, ko bom naskočili vrh, jo bomo videli od blizu.

Marljivi graničarji so nam hitro pripravili izborni večerjo, ki je našim od dolge vožnje praznim želodcem odlično teknila. Po večerji so posedli med nas, zakurili ognje ter se z nami razgovarjali veseleč se gostov, ki jih v tej planinski samoti tako redko vidijo. Sem in tja je kakšna skupina zapela poskočno slovensko ali otožno srbsko pesem in tako bi bili preživeli vso noč, če ne bi bil na vse misleči gospod polkovnik izdal povelja za počitek.

Zapiral sem oči, a zaspati nisem mogel. Premetaval sem se po slami, da sta se od šumenja prebudila moja soseda ter me podila v drugo »sobo«. Skušal sem biti miren in razmišljal sem o dogodkih, ki so se odigrali na prostoru, kjer danes brezskrbno spe moji tovariši in uživajo svobodo, katere vrata predstavlja Kajmakčalan...

Zunaj sveti mesec in njega žarki sramežljivo prodirajo skozi mala okna ter medlo osvetlujejo speče tovariše. Včasih prekine tišino, ki jo moti edino enakomerno dihanje spečih, zamolkli korak straže, ki jo tvorijo naši sopotniki, bitoljski podoficirji.

Toda, kaj je to? Nekje iz daljave prihaja med speče srebrno čisti glas, ki se izpreminja v zna-

no melodijo. Tiho stopim iz barake in se oziram naokrog. Streljaj od mene vidim sence skalovja in od tam prihaja glas. Prisluhnem, da bi čul besede. Približam se in jih razločim:

»...in ko v nedeljo k maši, prihajam jaz s planin...«

Slovenska pesem pod vrhom Kajmakčalana! Kdo poje? Tiho stopam proti skalovju, da ne bi pevca zbudil iz njegovih sanj. Vidim ga. Temna postava sedi na skali in poje. Ko se mi privadi vid spoznam bitoljskega popa... Mlad lep človek je in v Bitolju vodi pevsko društvo. Že sem hotel stopiti do njega, da bi ga v navdušenju objel. Toda ne! Grešil bi, če bi mu pokvaril razpoloženje v bajni planinski mesečni noči.

Vrnil sem se v barako in zadremal na trdi slami.

Ob treh zjutraj je bilo »ustajanje«. V trenotku smo bili na nogah ter se začeli pripravljati za triurno pot do vrha. G. podpolkovnik Rakuša mi je ponudil krtačo in mažo za čevlje. Z žepno svetilko mi je svetil, da sem si jih očistil.

Ko sem stopil iz barake, so že skoraj vsi bili zbrani ob cesti, čakajoč povelja za odhod. Graničarji so privedli nekaj osedlanih mežgov in oslov, ki so jih zajahale predvsem dame v nežnih čevljkah. Razdelili smo se v manjše skupine in krenili na pot. V moji skupini je na s tovrnim sedlom osedlanem oslu jahala brhka Bitoljka Vida. Nekaj časa je osliček mirno stopal v koraku z nami, toda kmalu so ga prijele muhe in najraje bi bil našo lepoticco vrgel s hrbta. Brcal je okrog sebe in ko smo se približali najbolj nevarnim točkam nad prepadi, je kot nalašč plesal ob robu, da je lepa Vida od strahu kar menjavala barve. Moral sem ji pomagati. Ker nagajivega osla nismo smeli pustiti samega na cesti, Vidi nisem dovolil, da ga razjaha. Zagrabil sem za vrvi, ki je služila jahalki za vajeti ter vlekel osla z Vido vred naprej proti vrhu.

Mimo karavle, v kateri hranijo srce znanega srbskega prijatelja dr. Rajsa, smo okrog pol sedmih zjutraj dosegli vrh. Naš trud je bil obilo poplačan. Že prej se je rodil prekrasen, čisti dan, ki nam je odprl razgled preko grške Makedonije in Egejskega morja. Ob čudoviti lepoti, ki smo jo uživali, smo pozabili na lakoto in zanjutrk. Niso pa pozabili nanj naši gostitelji in kmalu so razdelili med nas cele kose kruha, srbskega sira in konzerviranih rib.

Posedli smo okrog kapele, po skalovju in celo v strelske jarke, ki so ostali še iz časov svetovne vojne ter uživali dobljeno hrano. Pod nami se se svetila v jutranjem soncu mnoga jezera grške Makedonije, bela mesta in vasi, vse tja doli do Soluna, ki so še pred desetimi leti bile priča nadčloveških naporov srbske vojske, jugoslovenskih dobrovoljcev in zaveznikov za našo današnjo svobodo. Najbolj zgovorne priče ogromnih žrtev pa so bile številne kosti, človeške lobanje in uničeno orožje, ki je gosto posejano ležalo okrog nas... Govorili smo o preteklosti in sedanosti. Preko vrha, takoj za kapelo je meja, konec naše države, preko meje je že Grčija, v njej pa vse do Soluna, koder plava naš pogled, živi naš narod, ki kljubujoč vsemu, trdno vztraja pri svojih slovanskih običajih in pri svoji slovanski govornici...

Medtem ko smo »pospravljali menažo« in uživali lepoto in svetost kraja, so vojaki že pripravili vse potrebno za slavnost v spomin padlih vojni žrtev na Kajmakčalanu. Pred kapelico so postavili poljski oltar, na katerem sta opravila menjaje se katoliške cerkvene obrede gg. Tumpej in Kraljić. Slednji je bil glagoljš in zato smo s posebno pobožnostjo prisostvovali njegovi črni maši. Za njima je v kostnici opravil pravoslavni obred naš bitoljski svečenik — pevec. Podoficirji so odpevali njegovim žalnim molitvam in medtem se je pojavil bog ve odkod vo-

jaški zrakoplov, ki je na grobove tisočev kajmakčalanskih žrtev vrgel venec in šopke prekrasnega cvetja.

Po končanih cerkvenih obredih smo se zbrali na mestu, odkoder je bil najlepši razgled na Solun in na grebene okrog nas. Posedli smo po svetih tleh, med nas pa je stopil g. polkovnik Ljubomir Živanović ter nam kot soudeleženec kajmakčalanskih borb z zanosom opisal napore, ki so na Kajmakčalanu dovedli do zloma centralnih sil ter odprli srbski vojski pot v domovino, nam pa v svobodo...

Okrog enajstih smo se pripravili za povratek v Bitolj. Z višine skoraj 2600 m smo se počasi spuščali nazaj proti Vlaškim kolibam. Vida ni hotela več zajahati svojega osla, zato sem ga jaz. Toda glej šmenta, tudi mene noče ubogati. Prijatelj Janko ga vleče za vrv, a osel vztraja na mestu, kakor da bi bil prikovan. Vsi so že daleč pred menoj in celo Janko me pusti samega z oslom, s katerim si ne znam pomagati naprej. Končno mi šine v glavo rešilna misel. Snamem si znak s prsi in z iglo zbodem osla občutno nad zadnjimi nogami. Poskočil je in se spustil v dir, da mi je nad prepadi kar sapo jemalo. Trudil sem se, da bi ga ustavil, a ni šlo. Prehitel sem vse, ki so bili pri odhodu z vrha že daleč pred mano. Pred seboj sem že videl Vlaške kolibe in skrbelo me je, če se mi bo pri njih posrečilo osla ustaviti. Ne bi bil rad pustil dobrega kosila, ki so nam ga zopet pripravili graničarji. Toda osel je vendarle pametna žival. Ko sva zdirjala mimo prvih barak, je zavil s ceste na prvi pašnik, se bliskovito ustavil in začel mirno trgati od sonca porumenelo travo. Vendar to iznenadno prenehanje klopotaanja mojih kosti po lesenem sedlu ni ostalo brez posledic. Se predno sem se zavedel, da se je osel ustavil, sem ležal na tleh poleg njega. Vse me je bolelo in nisem se mogel vzdigniti. Tedaj pa se je pojavil angel rešitelj v podobi lepoticice Vide, ki mi je smejše se pomagala na noge.

Pozneje je pripovedovala, da mi je pomagala zgolj iz hvaležnosti, ker sem jo zjutraj tako kavalirsko vlekel na oslu do vrha Kajmakčalana. Trdila je, da sem bil edini kavalir, menda zato, ker sem bil kavalir — prvič v življenju.

Po kratkem odmoru v Vlaških kolibah, smo se še ustavili v vasi Bač, kjer je imel nekaj časa svoj dvor regent in vrhovni poveljnik srbske armade, naš poznejši jugoslovenski kralj Aleksander I.

V Bitolj smo se vrnili že v mraku. Nismo pa še legli k počitku. Izlet na Kajmakčalan smo morali zaključiti na družabnem večeru, ki nam je bil prirejen v oficirskem domu in ki se ga je udeležil med drugimi odličniki tudi bitoljski vladika Josif. Po družabnem večeru pa nas je še povabil v svojo »kulo« naš ožji rojak g. ing. Skaberne, ki živi že od leta 1913. med brati Srbi. Med vojno je bil na Krfu in kot fotograf amater je napravil mnogo posnetkov, ki so edinstveni in imajo danes veliko zgodovinsko vrednost.

Drugi dan po povratku s Kajmakčalana, smo se s posebnimi avtobusi odpeljali iz Bitolja preko Resna v Ohrid.

O doživljajih ob Ohridskem jezeru in o obisku v samostanu sv. Nauma, odkoder smo zvečer gledali na bližnji slovanski Podgradec v Albaniji, pa mogoče drugič.

DR. ANTON KOROŠEC

Dne 14. decembra je nenadoma preminul minister dr. Korošec. Iz delovanja g. dr. Korošca posnemamo:

*

»Ena takih resnic je dejstvo, da je narod Slovencev, Hrvatov in Srbov etniški enoten narod in da mora ostati to edinstvo po splošno priznanem narodnostnem načelu nerazdeljivo in brez-pogojno tako z ozirom na njegovo neprekinjeno ozemlje in kot z ozirom na državno pripadnost. (Izjava Slovencev, Hrvatov in Srbov v Zagrebu od 24. 9. 1918, ki jo je podpisal pokojni dr. Korošec za »Narodni Svet za Slovenijo in Istro«.)

»Narodno viječe poziva celokupni naš narod ene krvi in enega jezika, ene duše in enega srca, da stori vse za uresničenje teh zahtev in načel, s tisto udanostjo in požrtvovalnostjo, ki jo zahteva današnji usodni čas. Združimo se vsi v veliko nerazdružljivo narodno kolo, kateremu je pred očmi samo veliki ideal narodnega zedinjenja, svobode in neodvisnosti, da se pokaže-mo dostojne velikega časa, v katerem živimo in velikih nalog, ki smo jih prevzeli na sebe.«

(Deklaracija »Narodnega viječa« v Zagrebu od 19. 10. 1918, ki jo je za predsedstvo podpisal pokojni dr. Korošec.)

Narodno-obrambni tabori

Narodno obrambno delo je velike važnosti za vsak narod in vsako državo, prav posebne važnosti pa je za mlado državo, kot je naša. Ne le, ker ves narod še ne uživa sonca svobode, temveč tudi na znotraj nas čakajo še velike in težke naloge. Teh nalog se mora mladina zavedati in ji ne sme biti nobeno delo pretežko, nobena žrtev prevelika. Zaveden in notranje povezan narod je najtrdnjše jamstvo za neodvisnost in obstoj države.

Zavedajoč se svoje naloge na narodno obrambnem polju je mladina že izvedla večje število narodnoobrambnih taborov v narodno ogroženih krajih,

Obupen socialni položaj tira ljudi v naročje izkoriščevalcev in jih vedno bolj podreja socialno močnejšim posameznikom. Na ta način se vedno bolj širi prepad med socialno šibkejšimi in socialno močnejšimi sloji. Nihče se ne zmeni za narod v teh krajih in tako se prebivalstvo čuti zapostavljeno, zapuščeno in izkoriščevano. Z dobrim namenom se mu ne približa nihče, poznajo le davkarje, orožnike, financarje in razne agente, ki bi radi iz preprostega ljudstva iztisnili čim več za sebe. To so vzroki pojemanja narodne zavesti v teh krajih in zato je ljudstvo vedno bolj dostopno tujim vplivom.

Mladina je v vsakem kraju naletela na enake razmere. Ljudstvo je bilo v začetku proti njej nezaupljivo in je sprejelo delo s skepto. Ko pa so ljudje spoznali, da je to nova, druga mladina, ki mu hoče le dobro, da je prišla med nje na lastno iniciativo, zato, da jim pomaga in to z vsemi sredstvi, ki so ji na razpolago, je postal tabor središče vsega kraja. Taborjani pa so tudi sami obiskovali prebivalce na njihovih domovih, se zanimali za probleme in težave vsakega posameznika, vsake družine, dajali nasvete, za katere so jih ljudje prosili, in jim pomagali pri delu. Vsak večer je bil v taboru sestanek prebivalstva s poučnimi predavanji taborjanov. Na ta način je vzpostavljen neposredni stik z ljudstvom, ki je taborjane vzljubilo in jim neomajno zaupalo. Ljudje so čutili, da je med njimi mladina, ki hoče delati z narodom

in za narod, ki hoče narodu dobro in mu utreti pot v lepšo in boljšo bodočnost.

Uspeh ni izostal. Ljudstvo je dobilo vero vase, vero v študirajočo mladino, v državo in boljše bodočnost naroda. Ob odhodu so morali taborjani povsod obljubiti, da se še vrnejo. Z ljudstvom pa so ostali v stalnih stikih.

Kolike važnosti so narodnoobrambni tabori za dvig narodne zavesti, vedo le oni, ki poznajo kraje ob severni meji in na Kočevskem. Oni, ki so že bili na taborih, so odločeni iti tudi drugo leto nadaljevati započeto delo. Priporočljivo bi bilo, da bi se tudi srednješolska mladina udeleževala teh taborov, spoznala svoj narod in se pripravljala na uspešno narodno-obrambno delo.

—r.

Zaslužena odlikovanja

Za 1. decembra 1940. so bili z visokimi redi odlikovani člani nekdanjega Jugoslovenskega odbora in menda ni bilo nikogar, ki bi ne bil odobral tega. Polnih 22 let je miralo miniti, da so dobili vidno priznanje tisti naši možje, ki so skupaj s srbsko vojsko in jugoslovenskimi vojnimi dobrovoljci položili temelje naši državi. Drug za drugim so zapustili bivšo monarhijo, v tujini so se znašli, potovali po vsem svetu ter povsod govorili, da smo Srbi, Hrvati in Slovenci eno ter da je treba na ruševinah bivše monarhije postaviti trem bratom iste krvi skupno ognjišče v obliki lastne nacionalne države.

Gotovo je značilno, da je ravno letošnji prvi december prinesel prvo priznanje naše države tem možem.

dogodki zadnjega leta postavili pred problem lastne nacionalne države ter nam pojasnili, kaj taka država pomeni ravno v tako usodnih časih, kot smo jih preživljali in jih preživljamo. Nismo se znašli takoj, ko je izbruhnila vojna in nismo se niti zavedali, kaj vse lahko prinese vojna vihra tudi nam.

Danes

vé naš narod, da ga ne bodo očuvala še tako lepe fraze, pa se zato počuti varnega za našimi solidno utrjenimi mejami v zavesti, da bo branila te meje naša dobro opremljena in na vsako žrtev pripravljena jugoslovenska vojska.

In v teh časih so se spomnili svojih najboljših mož.

Zdravi življenjski čut našega naroda

V kratki dobi naše državne skupnosti so bili težki trenutki, ko je zgledalo, da smo se sprieli z zdravim razumom in pozabili, kaj so naši resnični narodni življenjski interesi. Razuzdane, narazsodne politične borbe niso poznale nobenih meja. V dnevne politične razprave smo vlačili osnovne vrednote, ki bi nikdar ne smele biti predmet niti političnih borb, niti politične taktike, nego nedotakljivi okvir vseh dejanj, prizadevanj, borb in reševanj. Izvzeta ni bila niti država sama. Često je zgledalo, da nam manjka najosnovnejši državnotvorni smisel, ki je predpogoj zanesljive in trajne politične svobode. Zagrizeni v nestrpne medsebojne borbe so nekateri celo dopovedovali, da proti nekaterim delom naroda nevarnost za njih kulturne, socialne in gospodarske vrednote od lastne nacionalne države. Pri tem so pozabljali na stvarne nevarnosti, ki so nam stalno pretile od zunaj. Zoževali so svojim pristašem obzorja, da so pozabljali na našo suženjsko preteklost, na tragedijo lastnega razkosanega naroda in na težka svareča izkustva mnogih drugih malih narodov. Često je bilo, ko da res nimamo nobenega merila za svoj srečni položaj med trpkimi primeri lastne nacionalne zgodovine. Bilo je, ko da presiti svobode nimamo smisla za to dragoceno vrednoto in da drvimmo zaslepljeni od medsebojnih razprtij ponovni črni bodočnosti nasproti, ki naj nas kot nova nacionalna nesreča privede k pameti. Bili so, ki so verovali, da more biti za nas uspešna šola samo novo tragično zgodovinsko izkustvo.

V teh medsebojnih borbah nismo znali ločiti idej od ljudi. Zaradi ljudi smo zametavali najboljše ideje. Pozabljali smo, da se ideje ne more nihče polastiti, da porojena in v svet vržena ideja ni več lastnina posameznika nego vseh, da živi svoje življenje in da osebno slabega ali nesposobnega človeka lahko premagaš z njegovo lastno dobro idejo. Tako je čisto z gledalo, da so se mnogi izneverili samim vodilnim življenjskim idejam našega naroda, katerim je sledil v dobi suženjstva in na katerih moralne temelje smo položili našo državno zgradbo ter ji v njih duhu določili zgodovinsko poslanstvo. Zatajevali smo sebe in svojo preteklost ter zametavali moralne argumente, s katerimi smo si pred svetom priborili pravico do lastne državnosti.

Mnogim je bilo dvajset let naše samostojnosti,

merilo za bodočnost države in srečo naroda. To je bilo in je še merilo ljudi, ki ne vrednotijo življenje narodov in držav z merili zgodovinskega razvoja. Življenje narodov in držav se ne meri z desetletji, nego s stoletji in tisočletji. Kakšno pot so premerili in kakšne notranje peripetije so morali preživeti drugi veliki narodi, predno so ustvarili neporušne duhovne in materialne temelje svojemu edinstvu.

Smo mlad narod z mlado državo. Na vse probleme našega političnega, kulturnega, socialnega in gospodarskega življenja moramo zato gledati z zgodovinskega zrenišča, ne pa meriti bodočnosti naroda v skupni državi, ki je še vsa pred nami, z dvajsetimi leti, ki so komaj primerno merilo za vrednost in bodočnost poedinca. Teh dvajset let nam je lahko samo merilo za tisočletno suženjstvo, ker nam pokaže neizmerno vrednost lastne svobodne domovine kljub vsem številnim in velikim napakam, ne more in ne sme pa nam biti merilo za ustvarjalnejšo in srečnejšo bodočnost, ki zavisi samo od nas, od naših vrlin in sposobnosti.

Ob takih izrodkih in skrajnostih je bila upravičena bojazen, da bo razkrajajoči razvoj našega notranjega življenja oslabil ali celo uničil oni zdravi in razgledani smisel za vrhovne narodne in državne interese in občutek nujne vzajemne solidarnosti, njene potrebe in koristi ter izpostavljaj domovino resni nevarnosti za trenutke, ko bi zunanja nevarnost zahtevala najglobljo složnost in enotnost. Spričo pohujšljivega našega političnega življenja, ki ni moglo imeti pozitivnega vzgojnega vpliva na najširše plasti našega naroda, so mnogi patriotični ljudje z rastočo zaskrbljenostjo pričakovali ali bodo našli usodni dogodki, ki jih preživlja človeštvo, zdrav in naraven odmev v našem notranjem življenju. Bili smo med tistimi, ki v svojem močnem optimizmu niti v najžalostnejših okoliščinah nismo zgubili vere v priroden življenjski instinkt našega naroda. Ta trdna vera je dobila ob najnovejših dogodkih svoje popolno zadoščenje.

Enodušna in spontana reakcija vsega našega naroda na nesrečo, ki je zadela Bitolj, na nebratski izpad v bolgarskem Sobotanju, govor hrvatskega bana dr. Šubišića in Nj. Vis. kneza Pavla, ki je slonel na realnem razpoloženju in najodločnejšem hotenju vseh Jugoslovancev, so nova historična afirmacija naše življenjske skupnosti, brez pogoje državne privrženosti in nezmanjšanih najplemenitejših narodnih vrlin in tradicij, ki počivajo globoko v duhu, volji in srcih vseh državljanov. V občutku zunanje skupne ogroženosti skupnih interesov je naš narod spoznal pritlikavost notranjih razprtij. Kakor čisto v zgodovini našega naroda je bil zopet potreben zunanji povod, da smo tako enotno in odločno manifestirali naše edinstvo in

istovetnost najosnovnejših življenjskih interesov vseh delov naroda. Občutek zunanje ogroženosti je bil zopet najmočnejša drameča in ujedinjujoča sila. Temu dejstvu gre zasluga, da gospoduje danes visoko nad vsemi diferencami v mišljenjih državna misel, kot izraz zdravega in prirodnega življenjskega čuta vseh Jugoslovancev, ki ga nič zamoriti ne more. To je v biti najkonkretnější izraz zvestobe jugoslovanski misli, kateri je država vrhovna in najneposrednejša vrednota, brez ozira na njeno notranje obliko, ki je in bo vedno podvržena razvojnemu presnavljanju duhovnih sil v našem narodu.

Naj je bil motiv tej spontani narodni manifestaciji kakršen koli, ona je ponovno v usodnem svetovnem dogajanju, ko se rušijo temelji mnogih držav in skuša preurediti človeški red, nedvomno potrdila enodušno, nezlomljivo voljo vseh Jugoslovancev, da živijo usodno povezani v svoji nacionalni državi, v kateri vidijo na tem vetrovnem življenjskem prostoru edino in najmočnejše jamstvo svojega narodnega obstanka in splošnega razvoja, pa naj bo bodoči evropski in svetovni politični red kakršenkoli. Vsi deli našega naroda so pred svetom ponovno izpovedali, da jim je življenje v Jugoslaviji, pa naj bo kakršno koli, vedno boljše, kakor jim more biti kjer koli izven meja sedanje domovine in da so to spoznanje odločno branili z vsemi razpoložljivimi moralnimi in materialnimi sredstvi. Ta zavest veže v luči historičnih izkustev Slovence, Hrvate in Srbe v usodno nerazdružno skupnost na življenje in smrt, kar daje nam vsem dovolj moralnih sil optimizma in vere v bodočnost. To je obenem uspešno svarilo vsakomur, ki je mislil, da moremo biti predmet sedanjih dogodkov. Spoznanje te nerazdružne usode je najrealnejša osnova naše skupnosti celo za tiste, ki zanikujejo druge moralne osnove naše državne skupnosti.

Revolucionarno dogajanje v svetu bo z novimi razmerami in potrebami postavilo nove mlade ljudi v ospredje vsega javnega življenja. Tej izmeni ljudi se ne bo mogla izogniti nobena država, pa naj bo ali ne potegnjena v vojni vrtinec. Na mladini bo, da s svojim idealizmom, poštenostjo in delom utrdi vero v narodu, da bo vsak ustvarjajoči dan manifestacija za našo domovino in da ne bodo potrebni posegi po naših pravicah, ki naj šele izzovejo razpoloženje, kakršnemu smo priča v teh dneh.

U-č.

Za božične dni

doče.

Če kdaj, nas ravno letošnji božični dnevi sili-jo k razmišljanju ne le o tem, kar se dogaja po širnem svetu okoli nas, marveč tudi o razmerah v naši ožji, slovenski domovini. Tam zunanji besni strahotna borba med dvema nasprotujočima si ideologijama.

Dve gledanji na človeštvo in njegove pravice, dve gledanji, ki nista usodnega pomena samo za velike države, ki se bore med seboj, marveč še mnogo bolj za vse one male države, ki s strahom pričakujejo izida te gigantske borbe.

Ko gledamo nazaj na dogodke tega leta, vidimo, kako zanimiv in vabljiv je za razne velesile ravno prostor, ki so ga zasedli že pred več kot tisoč leti naši pradedje, so ga s svojim znojem preobrazili v rodovitni svet ter s svojo krvjo očuvali do danes pred vsemi sovražniki. Ravno ti, na našem ozemlju križajoči se tuji interesi so bili naša najboljša zaščita doslej ter lahko upamo, da bo tako ostalo tudi v bo-

Če pa je ta naša gruda tako privlačna za države, ki so neprimerno večje in bogatejše kot je naša, potem mora biti tem bolj privlačna za nas, ki smo vzrasli na njej, smo kri njene krvi in njeni lastni po božji volji ter po tisočletnem delu in trpljenju.

Kraljevina Jugoslavija se imenuje ta naša zemlja, vrednost te lastne nacionalne tvorbe se je pokazala ravno v prešliih dneh in se kaže vedno bolj vsakemu, ki ima sploh še kaj čuta za svoj lasten rod in za svojo rodno grudo. Sedaj, ko je minul prvi poplah, se upravičeno lahko čutimo varne za mejami te naše Jugoslavije, kajti če kdaj, se zavedamo danes, da so naše meje zavarovane ne morda s srbsko, hrvatsko in slovensko vojsko, marveč z našo divno jugoslovensko vojsko, kjer se ne loči nihče drug od drugega, kjer ustvarjata enoten kraj in enotna volja tisto enotno telo, ki je pripravljeno tudi za ceno največjih žrtev čuvati in

**V
slovanstvu
je moč!**

očuvati vsak košček naše zemlje, pa naj bo ta košček srbski, hrvatski ali slovenski. Če bomo preživeli letošnji Božič ne samo v miru, marveč celo v trdnem zaupanju, da nam bo mir še dolgo očuvan, še več, da bo vsak napad na kateri koli predel naše države odbit, potem je to zasluga tiste jugoslovenske enotnosti, ki je izražena v naši jugoslovenski vojski, tistega enotnega jugoslovenskega duha, ki preveva to vojsko in jo napravlja tudi v očeh naših nasprotnikov sposobno za največje, najbolj junaške podvige.

Duh jugoslovenske enotnosti! Nihče noče delati iz Srbov Slovence, nihče noče pretvarjati Hrvatov v Srbe ali obratno. Bilo bi to nesmiselno, saj je ta ločitev posledica tisočletnega razvoja, ki se ga ne da zanikati, čeprav smo preživeli ta razvoj ločeni vsak zase, več ali manj kot sužnji. Ta ločitev, ki je tu in se je ne da čez noč odpraviti, pa ni nobena ovira, da ne bi bili vsi skupaj prežeti tistega enotnega jugoslovenskega duha, ki bi narekoval vsakemu izmed nas ponosne besede: »Civis Jugoslaviae sum!« Jugoslovani smo in le kot Jugoslovani si bomo lahko ohranili vsak svojo materino govorico in vsak svojo rodno grudo, le kot cives Jugoslaviae bomo mogli izročiti svojim naslednikom to, kar so nam priborili naši predniki s tolikimi krvavimi žrtvami. Niso padali nešteti junaki in mučeniki zato, da bi stvorili neko umetno, samo na zunaj povezano državno skupnost Srbov, Hrvatov in Slovencev. Vsi so žrtvovali svojo kri in svoja življenja v zavesti, da smo Srbi, Hrvati in Slovenci sinovi iste matere, bratje iste krvi in da spadamo zaradi tega v isto hišo. Kako bo ta hiša urejena, na to niso mislili junaki takrat, ko so umirali po ječah, izdihali na vešalih in padali v krvavih borbah. Vprašanje notranje ureditve je naša notranja stvar, vendar le pod pogojem, da si svojo skupno hišo uredimo tako, da bo na zunaj popolnoma enotna in da smo vsaj napram zunanjemu svetu vsi trije bratje eno. S tem pridržkom si lahko urejamo in preurejamo notranjost svoje hiše po mili volji. Toda plot okoli skupne domačije mora biti enoten, za tem plotom morajo stati složni vsi trije bratje, da preprečijo samostan dostop vsakemu vsiljivcu. In kdor je sovražnik Slovencev, ta je in mora biti smatran kot sovražnik tudi od Srbov in Hrvatov, ravno tako tudi sovražnik Srbov in Hrvatov kot sovražnik Slovencev. Enotna je naša rodna hiša, skupaj jo moramo čuvati, kljub ev. notranjim nesporazumom moramo nastopati napram zunanjemu svetu le kot cives Jugoslaviae, kajti le potem bomo lahko očuvali to svojo rodno hišo — kraljevino Jugoslavijo.

Vse to velja tudi za naše male, čisto domače razmere. Pripovedka o kralju Samu in njegovih sinovih je sicer natisnjena v vseh naših učnih knjigah, toda očitno ni zapustila nobenih sledov niti v naši starejši, niti v naši mlajši generaciji. Vsi smo Slovenci, vsi ljubimo svojo materinščino in svojo slovensko zemljo, pa se kljub temu ločimo na nebroj najrazličnejših skupin in skupinic. Kaj nas loči, kaj je vzrok, da ne sedimo vsi skupaj ni delamo roko v roki za skupni blagor? Težko je odgovoriti zlasti v današnjih razmerah na to vprašanje, pa tiskan odgovor niti ni potreben, saj poznamo vzroke vsi. Žalostno je le to, da kljub temu ali nočemo ali pa ne znamo odstraniti vseh tistih drobnjarij in malenkosti, ki razbijajo nas Slovence, čeprav nas je komaj dober milijon, na vse mogoče in nemogoče drobce.

So gotove razlike v mišljenju in gledanju na svet, ki so tu in preko katerih niti mladina ne more in ne bo mogla iti.

. Morda bo bodočnost zlasti po zaključku današnje vojne, ki se šele počasi razvija v svetovno vojno, prinesla tudi nam Slovincem proti naši volji spremembo v dosedanjem gledanju na svet in narod.

Če počivaš ali bdiš,
pomni: tudi nam živiš!
Kar storiš in kar pustiš,
same zglede nam deliš!

Kitajski pregovor

Ni nobenega resnega razloga, ki bi preprečeval združenje vse tiste mladine, ki misli tako, kot mislimo mi. Združenje tiste slovenske mladine, ki vidi rešitev slovenstva samo v jugoslovenstvu, združenje tiste mladine, ki vidi samo v enotnem jugoslovenskem duhu in v trdni jugoslovenski povezanosti s Srbi in Hrvati jamstvo za očuvanje slovenskega rodu in slovenskega jezika.

Mladina je bodočnost naroda. To je star pregovor, ki je brez dvoma točen, vendar le pod pogojem, če se ta mladina zaveda svojega poslanstva in se na to poslanstvo pripravlja. Take priprave pa je sposobna le mladina, ki je povezana med seboj, tvori enotno telo ter dopušča, da ji stopajo na čelo in hodijo pred njo le njeni najboljši pripadniki. Če naj damo našim Voljašem in Voljašicam ravno za božične dneve neko domačo nalogo, potem naj obstoja ta naloga v razmišljanju o tem, kako bi se dale združiti tiste danes ločene skupine naše mladine, ki so si edine vsaj v svojih osnovah, vsaj v temeljnih principih. Starejša generacija umira,

kajti narod ve, da se je dosedanje zgolj strankarsko izživljanje preživelo in da zahtevajo današnji časi drugih metod in zaradi tega tudi drugih ljudi. Mladina pa mora misliti tudi na bodočnost, kajti ta bodočnost bo njena in bo le od današnje mladine odvisno, kakšna bo ta bodočnost. Zato razmišljaj ti mladina sama in išči načinov in sredstev, da stvariš enotno, močno falango. Kot predstavnicu one slovenske svobodomiselnosti in demokratske mladine, ki bo lahko prevzela v svoje roke vodstvo vseh tistih Slovencev, katerim se hoče svobode v lepi naši jugoslovenski kraljevini Jugoslaviji.

Stoštirideset let je minilo od tega, kar

se je rodil naš največji pesnik dr. France Prešeren. 140 let je tega, kar je zagledal beli dan pesnik srca, ljubezni in boli. Težka je bila njegova življenjska pot. Šele po njegovi smrti smo spoznali, kaj nam je bil in kaj nam je dal!

Blajc:

PREŠERNU . . .

Ti slaven si poet, dr. Francé Prešeren,
vse številne, tvoje večne poezije
žive so med nami, in tam kjer pije
se bolest, z nami Tvoj spomin je veren.

Vedno živel boš med nami večno,
povsod bo med Slovenci duh Tvoj vel;
ah, Prešern, a ko bi zdaj na svetu ti živel,
tudi ne bi vžival vseh sladkosti — srečno.

Božična sreča

France je bil mlad postaven fant. To pomlad jih bo dopolnil tri in dvajset. Napravil je trgovsko akademijo in bil je pri vojakihi. In sedaj čaka že peti mesec na službo. To še ne bi bilo tako hudo. Ima dom, očeta in mater in sit in oblečen je in ima svojo posteljo. Toda?

V šoli je spoznal Mileno Klančnikovo, lepo in postavno dekle. In zgodilo se je kar se zgodi redno mladim ljudem in včasih tudi starejšim: zaljubila sta se in se imela rada. Prišla je maturo, slovo šoli. France in Milena sta maturirala in pred njima je bila pot v življenje. France je odšel k vojakom, Milena pa je ostala doma. Pisala sta si in pisarila. Tako je bilo dva meseca. Potem je pisala Milena vedno manj. Na tri pisma že ni Milena odgovorila. Žalosten je korakal France in njegove oči niso več žarele in v sobi ni bilo več slišati njegovega prijetnega glasu.

Prišel je konec vojaškega roka. Hitel je France, da pride čimprej domov. Še prehitro je prišel. Na postaji ga je čakal Tone. France je kar vsipal vprašanja o tem in onem in Tone je moral prijatelju povedati resnico o Mileni. Milena se sprehaja roko v roki z mladim inženirjem Klunom. Laborant je v tovarni njenega očeta. Mislim, da se bosta poročila. Bil je večer in nihče ni videl, da ima vojak France solzne oči. In pet mesecev je obupaval France. Brez službe je postopal in gledal Milenino srečo.

Končno napiše nekega dne Mileni pisemce:

Draga Milena!

Prosim bodi tako prijazna in mi dovoli sestanek. Po vsem tem, kar se je zgodilo, imam vsaj pravico, da čujem iz Tvojih ust odločitev. Še vedno Te ljubi

France

Ni čakal dolgo odgovora. Toda jokalo je France, ko je bral:

Gospod France Mirnik!

Na Vaše pismo Vam sporočam, da Vam nisem dolžna ničesar in da se zaročim jutri z gospodom ing. Klunom ter Vas vabim na zaroko!

Milena Klančnikova

Trikrat je prebral te vrstice France in je obupaval. Slek je uniformo, se preoblekel in vzel nekaj denarja. Odšel je na postajo in se odpeljal proti meji. Za odhod in pot je vedel samo Tone. V temni noči je prekoračil mejo in nadaljeval pot. Štirinajst dni potem, ko je prejel Milenin odgovor, je vstopil France v tujsko legijo, v pribežališče lopovov, zločincev in obupancev. Za pet let se je obvezal. Svojo mladost, svojo moč bo dal pustinji. Sonce in malarija in bogvedi kaj še, bodo razjedali njegovo mlado telo, Franceta polnega nad in upov v lepo življenje. In srečamo ga tam daleč v vročem pesku, kako koraka med sto drugimi možmi, zagorelimi od sonca in od pijače zabuhlih obrazov. Mogoče se skrivajo tukaj, mogoče jih je prignal obup, da so se zapisali med brezimence tujske legije. Za pet let je prodal France svojo mladost in za teh pet let bo mladost umrla!

Pri Klančnikovih so obhajali zaroko zelo bučno. Vsega je bilo dovolj, tudi šampanjca. Mileni je sporočil Francetov odhod v tujsko legijo Tone. In Milena se je zasmejala: »Dobro zabavo mi želim.« »Gospodična, vsaj dostojna bi lahko bili, mogoče vam bo še kdaj žal«, je odgovoril Tone in odšel.

Tovarna gospoda Klančnika je bila prodana in z njo je izginila tudi ljubezen gospoda inže-

nirja. Šlo mu je za tovarno, ne za Mileno. In konec je bilo ljubezni in sreče. Spomnila se je Milena na Tonetove besede in žal ji je bilo. Jokala je, kot ni še jokala nikoli. In danes je prvič po enem letu mislila na Franceta; oh, če bi bil on tu, on bi jo potolažil.

Prišla so slaba leta za Klančnikove. Ni bilo več tovarne. Milena je morala na delo in skrbeti je morala za vso družino. Iz prejšnjega elegantnega stanovanja so se morali preseliti v majhno, tam na periferiji mesta. In tako so nehote postali sosedi s Francetovimi starši, ki so imeli tam lepo hišico.

In to je še bolj spominjalo Mileno na Franceta. Večkrat je govorila s Francetovo mamo in ji vse priznala.

Leta so tekla. Prišlo je prvo Francetovo pismo. Sporoča, da mu je dobro, da je zdrav, da si je prihranil precej denarja in da se kmalu vrne.

Čakali so Franceta vso jesen in ni ga bilo. Prišla je zima, a Franceta še ni.

Bil je sveti večer. Povsod so žareli veseli obrazi, le pri Francetovih in Klančnikovih ne. Pred hišo se ustavi nenadno avtomobil in iz njega izstopi mlad eleganten mož. Bil je France.

Mati je pripovedovala in on je pripovedoval. Povedala mu je tudi o žalostni zgodbi Milene, njihove sosedice.

France je vstal, oblekel plašč in stekel k sosedovim. Potrka na vrata in vstopi. V sobi je sam gospod Klančnik. »Gospod Klančnik, prosim za roko vaše hčerke.« Milena je slišala govorjenje v sobi in je pritekla. Spoznala ga je. Padla je na kolena pred njega in zajokala. France jo je dvignil in jo objel.

»Gospod Klančnik, spet bomo začeli tovarno?«, pravi France.

Vsi so odšli na Francetov dom. In po petih letih in pol sta bili zopet enkrat dve družini srečni. Najbolj pa je bila srečna Milena in ko se je pripeljal še Tone, je zajokala še enkrat in potem so bili veseli...

Zunaj sneži. Sveti večer.

Toda tam v tujski legiji ne poznajo božične sreče. In tudi snega in Milene ni tam.

Utrinki

Zadnjič — še več — kako je Savinja šumela, šumljala temotno, pesem zamolklo si pela... Da, tu si mi nudila ustne v poljub — Inka, li več?

Ko stala — še več — objeta tesno pod kostanji sva v noči, o sreči sanjala brezdanji, sem snel Ti nalahno raz usne poljub. Inka, mar več?

V objem — še več — ko nežno prižeta mi dala si dušo — oh več, srce si mi tam darovala, ko prvemu drugi sledil je, ne — tretji poljub... Inka, še več?

In ko sem se v Tvoje oči zatopil, ko v njih sem odsevu pokoja sledil, da srečen postal sem, kot ni bil še srečen nihče, tega ne veš!

—em

Jesenski dihi

Pesem v prozi

V pozni jeseni sva se znašla. —

Plaho sem potrkala na vrata Tvoje duše...

Trepetala sem ob misli, da bom odbita. In če bi bila, — strl bi me... Nemi in tihi bi bili moji pogledi, v njih bi bila sveta bol.

— Hvala Ti! —

S Teboj sanjati o najlepšem v osrčju planin, bi bilo prekrasno. Neme skale bi grozile, da se zrušijo, temni prepadi bi vabili, — a midva bi stala na vrhu, obdana od vse te divje lepote, tako sproščena, tako presenečena...

Vse sanje...

Virtuoz v kavarni

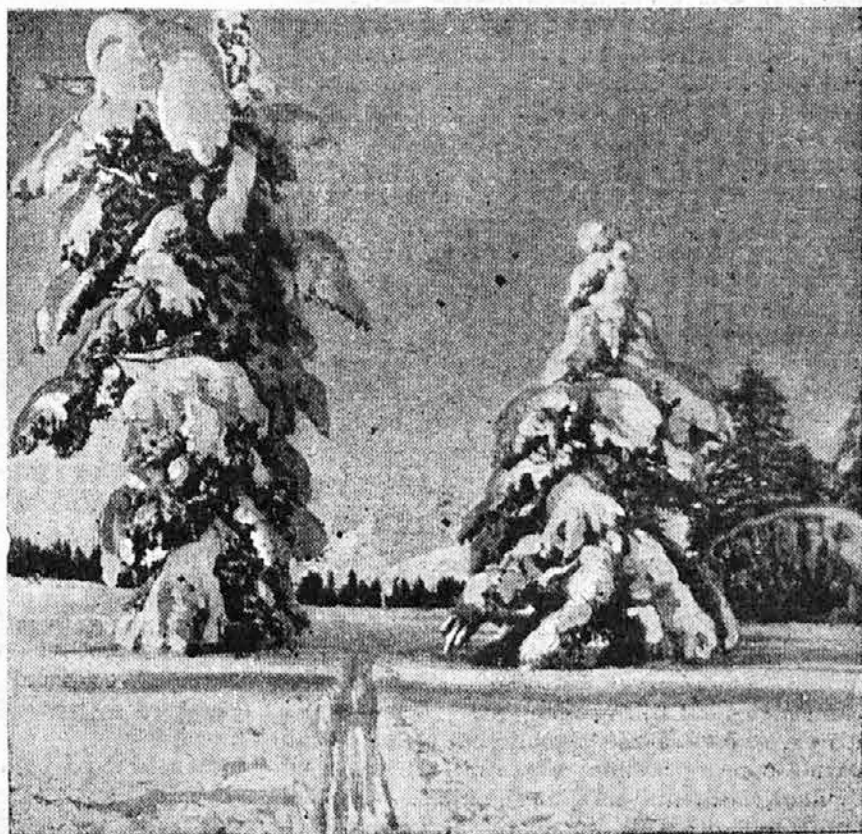
In roka drsi Ti po tipkah,

kot dihi pomladne noči —

in Tvoj mi obraz razodeva

vse silne in tajne moči...

»Jadena«

Smreke
pod snegom

Lady:

Poskusni polet

Svet je pretresen do dna. Povsod se razliva mogočen val nestrpnosti in negotovosti. Ali bo uspelo?

Na neki zemeljski točki stoji na prostranem letališču ogromen jeklen nestvor. Naprava je podobna izredno velikemu torpedu, z, na zadnjem koncu vdelenim dvojnimi stranskimi krmilom. Pred njim so razvrščene tri vrste raketnih cevi. Iz nekako srednjega dela so razpeta široka krila, na prvi pogled močne konstrukcije. V sprednjem v ost se zožujočem delu, so vgrajeni trije motorji z nekakimi loputami. Ost je iz neprobjega stekla, kljubujoča vsem pritiskom in izpremembam. Na zadnji strani pod krmilom so majhna vratca, vhod. Ves kaos pa nosijo tri kolesa, dve večji na prednjem in one manjše na zadnjem delu »Bebe«. Poleg kaosa stoji človek. Kakor David in Goljat. Ta človek — sem jaz. Kako majhen, nebogljen in vendar hočem doseči nekaj tako neverjetnega, vznemirjujočega ves svet. Počasi korakam proti hangarju. Pogledam na uro: polnoč. Ob pol enih se ima vršiti polet, torej še pol ure časa. Ko jo zamišljen spravljam, stoji nenadoma pred menoj direktor letališča.

»Torej še pol ure, kaj ne?« je dejal resno.

»Da.«

Položi mi roko na ramo: »Odpravljate se v negotovost, svoje življenje stavljate v nevarnost Vi in Vaši tovariši za nas vse. Če uspete, ste si pridobili za človeštvo neminljivih zaslug, če pa ne...« Utihnil je. Solze so stekle dobremu možu v oči. Ponudil sem mu roko in rekel: »Storil bom vse, naj bo kar koli. Če umremo, umremo slavno, za stvar človeštva!« V tem so prišli tovariši in molče sem jim podal roko. Razumeli so me. Vsi smo bili zatopljeni v svoje misli. — Čas je mineval. Veliki trenutek je prišel. Vstopil sem s tovariši v »bombo«. Pri vходу smo se še enkrat obrnili in zamahnili v pozdrav maloštevilnim opazovalcem, večinoma znanstvenikom, nato pa so se vrata za nami neprodušno zaprla. Zlezli smo na svoje sedeže in se privezali. Svojega sem zavzel spredaj pri krmilu in merilih, poleg je pri drugem krmilu sedel Vanja, Boris pri aparatih za kisik in vzdrževanje pravičnega tlaka v letalu, Bogovoj pa pri avtomatični tabeli o delovanju električnih motorjev in raket. Kot zadnji je bil Stepan, ki je imel upravljati radio oddajno in sprejemno postajo, poleg tega pa paziti na pravo napetost elektrogeneratorjev za pogon vijakov. Obrnil sem se v sedežu: »Prijetelji, odhajamo. Ne vemo, kakšna bo naša pot, morda se ne vrnemo več. Zato: pozdravljeni junaki!« »Zdravstvuj« se je glasil odgovor. »Pripravljeni smo.« V obraz so se mi začrtale trde poteze. Z levico sem trdno prijel krmilo, z desnico pa sprožil stroje. Že smo se odtrgali od tal in leteli v velikem loku nad oblake. Naravnal sem letalo v strm pen. Opazovalcem na letališču smo gotovo že izginili izpred oči. Kolesa so avtomatično izginila v trup, odprtine pa so se tesno zaprle. Hitrostni kazalec je vztrajno lezel od številke do številke. 300... 500 km. Stroj so peli brezhibno. Vedno višje smo leteli, vedno močnejše so peli motorji svojo pesem. Minutni kazalec vijačnih zavrtljajev je kazal fantastično številko vrtljajev, kajti leteli smo že z brzino 980 km na uro.

»Vse v redu?« »Vse«, se je glasil odgovor po telefonu. Višinomer je kazal 10.000 m nadmorske višine. Zrak je v teh plasteh že močno razredčen, zato sem zaklical Vanji: »Zapri lopute okoli motorjev! Bliža se meja, kjer bomo izstrelili prvo vrsto raket!« Zgodilo se je. Nenadoma pa me opozori: »Milan, zdi se mi, da smo zašli v vihar. Nastopili smo torej najtežavnejši del poti.« Imel je prav. Letalo se je zazibalo. Za-

kričal sem Stepanu: »Javi položaj na zemljo! Zdaj, ali pa...« Trenutek — in vrli dečko je že opravljal svojo dolžnost z mirnim, globokim glasom: »Halo, tu, Beba'. Vihar. Halo, tu, Beba'. Bijemo se. Halo...« Stisnil sem ustnice in pogljal motorje do skrajnosti, kajti brzina nas je utegnila rešiti. Zarjuli so, kljubujoče in strašno in tedaj sem vedel: storili bodo dolžnost. Res, prenehali smo se pozibavati in brzeli dalje s hitrostjo 1700 km na uro. Stepan je javil veselo: »Halo, tu, Beba'. Izven nevarnosti. Razpoloženje dobro. Stop.«

»A sedaj, glavno!« sem zavpil in se ozrl na Vanjo. Vrnil mi je pogled in lahno prikimal. Bila sva istih misli: zdaj ali nikdar!

»Zmanjšajte silo motorjev in jih počasi izklopite! Sklopite krila!« je poveljeval in kot jaz še močnejše prijel za krmilo, »rakete... pripra-

delo in preprežena bo švigajočih »bomb«, vzdržujočih zveze med celinami. Pionirji smo, prvi smo jo premagali, prvi, ali veste, kaj to pomeni!« Dalje ni mogel. Solze so mu zalile oči in vsi smo bili ganjeni: Resnično, pionirji stratosfere...

Prišel je čas, da izstrelimo še tretjo vrsto raket in zapovedal sem: »Tretja vrsta — sedaj!«

Toda — nič. »No, kaj je?« sem vprašal nestrpno in se ozrl. Buljili so vame z razprtimi očmi. Bogovoj se je prvi zavedel:

»Tretja noče delovati! Tekoča številka tabele se je ustavila!« Premor.

»Tudi elektro-motorji se ustavljajo, ne gre, noče!«

Tedaj sem planil: »Poskusite še enkrat! Pomožne motorje v tek!« Vsaka beseda se mi je hropeče trgala iz prsi; prijel sem krmilo, kot da ga hočem odtrgati. Zaman. »Ne morem, ne deluje«, je obupno ternal Stepan. Brzina je občutno pojemala, merilni kazalci so plesali, končno pa smo pričeli nevzdržno padati... Le-

vite se!... Sedaj!« Zabrnelo je, izstrelili smo prvo vrsto raket in odneslo nas je z blazno naglico v neznane višine. Stratosfera; višina 90 tisoč metrov. Naravnal sem »bombo« — sedaj je bila res, leteli smo s sklopljenimi krili — v vodoraven let. Med tem je bila izstreljena že druga raketna vrsta. Brzinomer je pokazal 3000 km na uro. Tedaj je spregovoril sicer molčeči Boris in šaljivo naglasil:

»No, fantje, če me ne bi bilo tu, bi se gotovo ne počutili najbolje!« Nasmehnil se je, potem pa hitro dodal: »Glede zraka menim.« Vsi smo postali dobre volje ob teh »iskrenih« besedah.

»Stepan, ne smej se toliko,« je vzkliknil končno Bogovoj, »javi raje, da je vse v redu!« Ta je takoj prestal s predolgim in presilovitim potiskanjem zraka skozi usta — pozabil jih je skoraj zapreti — in hitro opravil naročeno. Ura je kazala 2 po polnoči. Tedaj se je pričel razvnamati Vanja: »Premagana je stratosfera, človek ji gospodari, ustvaril si je nov svet. Ne bo

talo se je nagnilo in drselo navzdol.

»Razpnite zopet krila!«

Zastonj. Utrgalo se je v meni. Torej konec? Višinomer je kazal 50.000 m.

»Hitro prenosne aparate kisika, nepropustne obleke in padala!« sva zarjula z Vanjo skoraj obenem. Odvezali smo se s sedežev in se pripravili. Odprli smo zasilna vrata v dnu in — drug za drugim so poskakali tovariši iz letala. Zadnja sva bila z Vanjo. Težko sva ga zapustila, saj je bilo tako blizu zmage. Stisnila sva si roki in skočila. Méne je takoj odtrgalo od prijatelja, padal sem, padalo pa se ni odprlo... Z obupno kretnjo sem potegnil za ročko — tedaj pa — odprl sem oči in ležal na postelji.

Prijel sem se za sence, kjer mi je divje razbijalo. Razgret sem skočil iz postelje in se negotovo razgledoval po sobi. Torej res samo sanje in tako žive?

Da, samo — pa vendar...

Podprl sem glavo in se zamislil.

Kulturni zapiski

Ali naj čitamo hrvatske in srbske knjige?

To vprašanje, ki ima pri nas kulturno politični pomen, ni bilo morda nikdar obravnavano z odklonilnega stališča, vendar nas izkušnja uči, da velik del slovenske družbe odgovarja nanj negativno. Hrvatske in srbske knjige se pri nas malo čitajo. Vprašajte knjižničarje slovenskih javnih knjižnic, koliko povpraševanja je po knjigah, ki so izšle v srbohrvaščini? V izložbenih oknih ljubljanskih in mariborskih knjigarn — da niti ne omenjam knjigarn v manjših mestih — so hrvatske in srbske knjige bolj redek pojav. Kar jih vidiš tu in tam, so uspeh slučajnih zvez med knjigarnami in založništvi, ne pa rezultat izbire in stremjenja po smotrni prodaji hrvatske in srbske knjige.

Dejal sem, da ima to vprašanje kulturno politični pomen. Ne mislim udariti na boben jugoslovanstva; ostanimo pri nekaterih očitnih in nespornih dejstvih. Prvo dejstvo je to, da imamo, da hočemo in da moramo imeti skupno državo. Že to, zlasti dandanes nemalo važno dejstvo narekuje kulturnemu življenju neke obveze in medsebojne ozire. Nalaga mu če ne maksimum, pa vsaj neizogiben minimum tiste duhovne povezanosti in iz nje izhajajoče kulturne vzajemnosti, ki bi brez nje bila država samo mehanična združba in interesna tvorba, nič več. A država, zlasti še današnja, se ne more in ne more zadovoljiti s takim minimumom. Zato vodi svojo šolsko, prosvetno politiko, ki pa vsega ne doseže in v vsem ne zaleže. Treba je, da tudi družba stori svoje.

V tem pogledu storimo premalo. Nočem in ne morem izčrpati teme; naj opozorim samo na nekatere pojave. Pred dvema letoma sem si v Trstu ogledal izložbena okna največje tamošnje italijanske knjigarne. V dveh izmed teh oken je bila razstavljena nemška knjiga v zelo dobri, skoraj bi dejal smotrni izbiri. Menim, da se prijatelji nemške knjige tudi pri nas ne morejo nič pritoževati. Toda če so v Italiji občutili potrebo, da v znamenju italijansko-nemškega zavezništva poudarijo nemško knjigo, mar ne bi smele naše knjigarnice občutiti potrebe, da odmerjajo nekaj več prostora in posvečajo trohico več smotrne skrbi hrvatski in srbski knjigi in z njo poudarijo ne zavezništvo, marveč tisto globoko, vitalno povezanost in usodno skupnost, ki nas je zedinila in ki nas varuje celo v viharjih časa?

Rekli so mi, da za hrvatsko in srbsko knjigo ni zadostnega povpraševanja. Toda pri knjigah drugih narodov poznajo in priznajo skrivnost knjigarniškega uspeha, ki obstoji v zapeljavanju kupca. Knjigo je treba ponujati. Treba jo je tako nastaviti, da vabi in mika častilce. A tu sta baje na poti dva momenta.

Prvi je v tem, da je pri nas Slovenci — tako pravijo — premalo ljudi, ki bi mogli prebirati hrvatske in srbske knjige. Nekateri se izgovarjajo s cirilico, drugi z jezikovnimi težkočami. Nočem verjeti, da bi med tisoči mladih ljudi, ki so v teh dveh desetletjih zapustili srednje šole in ki so se v njih učili srbohrvaščine, ostal minimalni odstotek takih, ki jim srbska ali hrvaška knjiga ne dela težav. A če je že beseda o težavah: tu so laže premagljive kakor pri vseh drugih jezikih!

Drugi moment je v tem, da Slovenci sami produciramo mnogo knjig in tako rekoč krijemo

vso kupno moč tistega, ne posebno visokega odstotka ljudi, ki pri nas sploh kupujejo knjige. Ta moment ima neko upravičenost, vendar pa bi moralo to veljati tudi za knjige v drugih jezikih. Mi pa vidimo, da so te knjige zastopane v knjigarnah in knjižnicah mnogo obilneje, kakor bi ustrezalo odstotku tujerodnih prebivalcev med nami. Za kvalitetne, dobre knjige se vedno najde kaj interesentov. Samo za hrvatsko ali srbsko kvalitetno knjigo jih ne bi bilo?

Tu pa pride vmes malce samovšečen slovenski predsodek in postavi tole vprašanje: Ali naj sploh čitamo hrvatske in srbske knjige? Ali nam ima ta književnost v primeri s tujimi literaturami, ki jih zasledujemo zaradi nekake kompletacije slovenskega čtiva, sploh kaj povedati? Ta »sploh« je značilno slovenski in kaže, da se v dobrih dvajsetih letih državnega in narodnega sožitja nismo kaj prida spoznali in zbližali.

Na to vprašanje moram odgovoriti brez podrobnih navedb in navodil: Srbska in hrvatska knjiga sta vsekako vredni našega zanimanja in če hočemo kompletirati nezadostni obseg slovenskega čtiva, sezimo najprej po knjigah v nam najbližjem jeziku! Našli bomo tu originalna dela pristno jugoslovanskega ali slovanskega duha: od mogočne narodne epike, ki je vzbujala občudovanje Goetheja, do najnovejših pojavov v srbski in hrvatski poeziji in prozi, v esejistiki, v publicistiki, v strokovni literaturi. Posebej bomo našli tudi obsežno prevodno literaturo, ki ima marsikaj, česar mi nimamo.

Ne složi se Bajram sa Božciem

Ta verz je zapustil v zajetnem svojem leposlovnem delu Petar II. Petrović — Njegoš, ki spričo veličine pesniških in spričo globine filozofskih misli velja za največjega pesnika Jugoslovanov. Mohamedanski praznik se ne zлага z božičem, to se pravi: veri sta različni. Vendar črnogorski vladika, vrhovni poglavar pravoslavlja, nima na umu, poudarjati različnosti človeških konfesij. Vsakemu človeku pravi: »Vjeruj što vjeruješ«, samo bodi dober v dejanju, v narodnem čustvovanju, v spoštovanju človeka, skratka, bodi pravi človek:

Srpstvuj djelom, vjeruj što vjeruješ;
laktom vjere glupost čojka mjeri,
a ozbiljnost djelom i vrlinom.

Cetinjski »velikomučenik« je drugje še jasneje zavrzel versko zagrizenost in nestrpnost, obenem pa podčrtal versko svobodomnost:

Ne pita se, ko se kako krsti,
No čija mu krvca grije dušu,
čije ga je zadojilo ml'ijeko...

Važno mu je torej vprašanje izvora našega, vprašanje mleka, ki nas je dogojilo, zavest »domače svetinje«: to povzdiga človeka in mu daje ceno.

Njegoševo stališče je seveda posneto po vidikih njegovih rojakov. V svoje speve je namreč vpletel vse polno ljudskih rečenic in pregovorov. To resnico je zlasti živo prikazal Mićun M. Pavičević v razpravi »Gorski Vijenac« kao narodno djelo v Župančičevem *Etnologu* (Ljub-

Menim, da bi bila slovenska mladina posebno poklicana, da razveljavi te predsodke. In z druge strani: da naj bi se uprla enakim predsodkom in vsemu namišljenemu grandseignerstvu hrvatska in srbska mladina, ki nič ne pozna slovenske knjige. To je naloga, ki je neugnana pred nami in ki jo moramo večkrat ponoviti, četude besede ne bodo nove in misli ne izvirne. V nji vidimo enega izmed pogojev za ustvaritev resnične in trajne duhovne skupnosti.

V slovenski književnosti že čutimo pozitivni vpliv hrvatske literature; ob neki priliki sem pisal, kako se opaža v naši prozi in drami vpliv Krleže. A Krleža ni edini pisatelj velikega formata, ki ga mora poznati, kdor hoče spoznati duhovni utrip slovanskega juga.

Slovenska mladina nima zlasti v manjših mestih prilike, da bi spoznala hrvatsko in srbsko knjigo na primerkih, ki lahko tekmujejo z izdajami slovenskih in tujih založb. Ni zadostno informirana o velikem razmahu kvalitetne literature in znanstvene književnosti v Zagrebu in v Beogradu. To pa ni zaradi tega, ker je kulturno posredovanje, odnosno, kulturno pretakanje struj in vrednot, misli in njih proizvodov, v Jugoslaviji še vedno neurejeno. Za njegovo organizacijo je potrebno mnogo »drobnega dela«, kakor so nekoč imenovali češki realisti tisto delo, za katerega današnji svet sredi svojih velikih gesel in prevratnih programov čedalje bolj izgublja smisel. In vendar: rek ne zaježujejo sami načrti inženirjev, marveč neštete roke delavcev, ki po načrtu opravljajo svoje delo.

B. Borko.

ljana 1937). Vendar moram reči, da se je vrlji črnogorski nabiralec narodnega blaga tukaj malo preneglil, govoreč o slovstveni kraji, o plagiatu. Odlični umetniki so jemali sestavine svojim mojstrovčinam koder koli, samo da so temu gradivu vdahnili svojega duha. »Je prends mon bien où je le trouve«, snov si vzamem, kjer jo najdem, — je izjavil Molière, veliki komediofgraf. Tako je ravnal basnik La Fontaine in še mnogi nesmrtniki.

Po takem se mi zdi pravilnejše stališče nasproti Njegoševemu postopku tisto, ki ga zavzema črnogorski novinar Milan Rakočević v svoji rehtni knjigi »Črnogorski Prometej«, Pokušaj povezivanja Njegoševe filozofije, Ljubljana, Izdaje piščev, 1940, str. 216, z naslovno sliko N. Pirnata. Z mladostnim ognjem pisana razprava o »cetinjskem pustinjaku« zastopa mnenje, da mora imeti vsaka filozofija svoj koren in osnovo v ljudskem modroslovju, v modrovanju navadnega občana.

V tem listu ni prostora, da bi spremljal Njegoša, poslednjega duhovskega vladarja Črnih brd, po njegovih potih v Rusijo, pri ustanavljanju prve osnovne šole v domači deželi, prve tiskarne, ki pa mora pozneje dati svoje črke za ulivanje svinčenk v boju proti stoletnemu dušmanu. Ne utegnemo ga nadzirati na romanju skozi bivšo Kranjsko, kjer se je seznanil s Slovenci, ne na Dunaju v družbi s Kopitarjem in Vukom, ne pretipkavati članka iz Bleiweisovih »Novic« (1844), kjer nam ga predstavlja neki dopisnik iz Planine.

Samonikli naš modroslovec je bil samouk v glavnem:

Samouk sam, ako štogod znadem:

Po bukvi učio sam knjigu,

Po ljudima učio sam svijet,

Po zv'ezdama i bogoslovju...

No, samouk je samouk, to se pravi samosvoj, trmoglav. Ako je kje v tujini dobil kako pobudo, ta ni mogla kdovekaj spremeniti njegove svojstvenosti. Tako je naš »barbar med vladarji in vladar med barbari« nič manj ko predhodnik darvinizma in Einsteinovega relativizma. Samostojno je menda odkril Heraklitovo načelo, izraženo v stavku »Panta rej, vse teče«. Sicer pa je tudi naš S. Jenko zakrožil:

Oh, stalnosti nima,

kar krije nebo...

Tako je vzkliknil nemški pesnik C. Busse: »der Wechsel nur von allem allein beständig ist«, pred njim pa hrvatski bard P. Preradović:

Sunca sjeda i skoro će sjest,

stalna na tom sv'jetu samo mjena jest.

Sorodstvo s Kantovimi nazori je nemara tudi slučajno. Ali pa je poznal kak francoski prevod iz njega? (Prvi, *Projet perpetuel*, je iz l. 1796, *Teoretski razum* iz l. 1835, *Praktični razum* 1848, Villarsova študija o njegovi filozofiji iz 1801, *Mme de Stael O Nemčiji* 1814).

Njogoš plava med etičnim realizmom in pesniškim idealizmom. V tem je pravi otrok kršnih svojih gor. Kadar se mu je tozemski svet pokazal v vsej bedi in beračiji, Črnogorec ni nikoli nad njim obupaval, v svesti si, da to človekovanje ima vendarle neki pomen. Kdo se ne spomni sličnega naziranja, ki ga je očrtal O. Zupančič v »Zdravici«:

...ta lepi umotvor,

ta svet — po sredi mu gre razdor,

kdor pravi »ne«, si laže;

a kdor to rano sveta spozna

in vendarle ne toči solzá,

ta se moža izkaže.

Če pa so Črna brda dala Njegušu tak svetovni nazor, moramo takoj pripomniti, da je bil on tisti, ki je najjače utelesil in ovekovečil takšno narodno pojmovanje sveta.

V celoti pa je Njegušu med našimi književniki najbližji Ivan Cankar, ki je enako po maled »kristjan in brezbožnik, cinik in naivnež, simbolik, neromantik in realist, nacionalist in kozmopolit, marksist in socialist, umski didaktik in čustveni pohujševalec«, a nič od vsega tega v pretežni meri. Eno je gotovo:

Njogoš se v religioznem pogledu ni kazal cinik, ampak je vsako mišljenje o religiji registriral kot mogoče, išoč pri tem lastno stališče. Ako je mrzil Turke, jih je zato, ker so hoteli vsiliti svoje poglede na posmrtnost ostalemu človeštvu. Zoprni so mu še zaradi svojega odnosa nasproti šibkejšim, posebno zavoljo pojmovanja žene in njenega poklica. Njim je ženska le »slatko voće al' pečeno jagnje« in more ostati v hiši, dokler je moškemu pogodu. Odbijali so ga s svojim pohlepom in teptanjem zakona pravičnosti, človečnosti.

Njogošev in obče črnogorski vzor, ideal je: čojstvo, junaštvo, kavalirstvo, viteštvo, plemenitost. Nemški vseučiliški prof. dr. Gesemann ni znal ponemčiti izraza »čojstvo«, istoveti ga z dvema latinskima besedama: humanitas heroica.

Naraščaj, osobito tisti, ki imate smisla za modroslovne spise, čitajte izpodbudno Rakovićevo tezo, polno mikavnih izsledkov in polno napotkov za nadalnje razglabljanje. Naj vas navede na čitanje Njogoševih del, ki so pristen izliv narodne duše. Vreden je branja zlasti Gorski Venec, prepesnjen v skoraj vse evropske jezike in 27krat doma natisnjen. Ob Rakočeviću podnetni publikaciji boste doživeli svoj božični sen, kakor je sam Njogoš objavil svoj »San na Božić«.

Dr. Anton Debeljak

Osnove narodnega gospodarstva

(Nadaljevanje)

Jakost potreb zelo koleba med posamezniki, izenači se pa v daljši dobi za ves narod, tako da je približna narodna potreba za posamezne dobrine znana. **Nujnost potreb** je pri posameznikih zelo različna: nekateri znanstveniki so celo sestavili sezname potreb, razporejenih po nujnosti. Na prvih mestih stoje navadno hrana, obleka in streha nad glavo. Taka klasifikacija je zgrešena, ker ni enotnega merila, pač pa pride različnost nujnosti posameznih dobrin v narodnem gospodarstvu zlasti v dobah nezadostne preskrbe v poštev.

Dobrine so sredstvo za zadovoljitev potreb človeka. Razlikujemo **svobodne dobrine**, ki jih daje priroda v izobilju, kakor n. pr. zrak, svetlobo, vodo, ter **gospodarske dobrine**, ki so podvržene gospodarjenju, ker so le v omejenem obsegu na razpolago. Nadalje razlikujemo **potrošne dobrine**, posvečene neposredni porabi, in **produktivne dobrine**, namenjene nadaljni predelavi.

Za preskrbo z dobrinami in za njih porabo je potrebna organizacija, kajti na obeh straneh se mora sestaviti načrt, ki ga je nato treba izvršiti. Za preskrbo z dobrinami je najvažnejša organizacija **produkcija**, za njih porabo pa pri posamezniku **gospodinjstvo**, pri skupnosti pa **državna potrošna organizacija**, ki tvori, kakor rečeno, predmet finančne vede.

Preskrba in poraba dobrin se vrši v interesu posameznikov ali skupin, to so gospodarski subjekti ali gospodarske edinice. Človek se navadno ne pojavlja sam: že po svojem rojstvu pride v razne **skupnosti**. Osnovna oblika te skupnosti je rodbina, obstojajo pa še: pleme, občina, cerkev, država. Te skupnosti prevzamejo zadovoljitev potreb posameznika v gotovih smereh.

V splošnem velja za vsako gospodarsko udejstvovanje **ekonomski princip**, ki zahteva, da se s čim manjši mnaporom doseže čim večji uspeh. Ta princip pa se celo pri posameznem gospodarskem subjektu pogosto zabriše, tembolj pa pri javnem gospodarstvu občine ali države.

Naloga narodnega gospodarstva je **preskrba eksistence v njem združenega naroda in ustvaritev materialne osnove za kulturni napredek**. Prvenstvena naloga je zagotavljanje **eksistenčnega minimuma vsakemu članu skupnosti**. S porastom števila prebivalstva rastejo potrebe, vrh tega pa rastejo še potrebe posameznika. Te nagle rastoče potrebe se morajo vse popolnejše zadovoljevati zlasti s tem, da se v vse večji meri pritegnejo prirodne sile, s čimer se zmanjša

Anton Debeljak:

Črnogorski Prometej

V sivi skali se rodil je orel,
drzni duh tvoj, cetinski vladika.
Moč bilá ti dana je velika,
za resnico ti si sveto gorel.

V dragoceni demant si dozorel.
Delo tvoje — duše tvoje slika —
bolj ko kdaj poprej nas danes mika,
zdaj ko svet je skoraj ves ponorel.

Mlad umre, kdor je ljub nebesom.
A čeprav telo je pokopano,
mnog živi med nami breztelesnik.

V grob omahnil, Njogoš, ti si rano.
Toda še med besnim bojnim plesom
v mislih nam si, modrijan in pesnik.

delež človeškega dela. Narodno gospodarstvo ima pa tudi naloge na strani potrošnje, ki se morajo gibati nekje med komunističnim idealom izenačenja in med nebrzdanim individualizmom, kjer prevelike razlike vodijo do izbruhov, ogorčenja.

Številni znanstveniki so si prizadevali, prikazati stopnje gospodarskega razvoja v posameznih dobah razvoja človeške družbe. **Teorije o teh stopnjah** temelje na različnih kriterijih. Po načinu preskrbe z dobrinami so razlikovali na primer dobo lova in ribarstva, dobo nomadske živinoreje in dobo poljedelstva. Temu razvoju lahko dodamo še dobo poljedelstva, izpopolnjenega z obrtno produkcijo, ter končno dobo teh dveh, ki se jima pridruži še trgovina. Po načinu prometa dele razvoj na naravno gospodarstvo, kjer vsaka rodbina proizvaja zase vse, kar potrebuje, ter prometno gospodarstvo, kjer gospodarska edinica prideluje ali izdeluje le malo vrst dobrin ali eno samo dobrino, toda v večji meri, kakor jo sama potrebuje, ter jo nato zamenjuje z drugimi gospodarskimi subjekti. Slična je razdelitev v naravno gospodarstvo, kjer se sicer že vrši izmenjava dobrin, toda le neposredno med gospodarskimi edinicami, ter denarno gospodarstvo, kjer se izmenjava dobrin deli na dva dela: najprej v prodajo, torej v zamenjavo dobrine za neko posebno dobrino, ki služi kot univerzalno sredstvo za izmenjavo, ter v nakup, to je v zamenjavo denarja za željeno dobrino. Nadaljna teorija deli faze gospodarskega razvoja v dobo sklenjenega hišnega gospodarstva, mestnega gospodarstva ter narodnega gospodarstva. Temu razvoju se lahko doda še svetovno gospodarstvo, ki izpopolnjuje posamezna narodna gospodarstva med seboj, ni pa po kakem načrtu ali po kakih vodilnih načelih smotrno organizirano gospodarstvo. Naj omenim še **italijansko teorijo** o nediferencirani obliki gospodarstva, ko sta kapital in delo združena v isti osebi, ter o diferencirani obliki, kjer je ta delitev izvršena. Prvo dele v kolektivistično v najstarejši dobi, korporativno v srednjem veku in kooperativno v naši dobi, drugo pa v suženjstvo, tlačanstvo in v sistem meznega delavstva.

Predidemo na **osnove narodnega gospodarstva**. Te so:

1. **Zunanja priroda**, ki jo zlasti določajo geografski položaj, kakovost zemlje in podnebje.

2. **Prebivalstvo** in

3. **Družabni red**, ki uravnava odnose gospodarskih subjektov do prirode in soljudi.

Sodobno narodno gospodarstvo si preskrbi dobrine v prvi vrsti s **produkcijo**. Človek ne more ustvarjati materije, kakor je tudi ne more uničiti, pač pa lahko razpoložljivo materijo tako predela, da je za njegove potrebe bolj uporabljiva, torej tudi več vredna. **Produkcijo** delimo navadno v **praproizvodnjo** ali pridobivanje surovin ter v **predelovanje**, ki obsega obrt in industrijo. Tudi **trgovina** ima svoje funkcije pri ustvarjanju dobrin; čeprav ne proizvaja blaga, pa vendar proizvaja gospodarske vrednosti. Trgovina vrši šest funkcij:

1. **Krajevno**, ki jo vrši s tem, da prestavi blago s kraja proizvodnje na kraj potrošnje,

2. **časovno**, ki obstoja v tem, da prevzame blago ob času prevladujoče proizvodnje in jo shrani za čas prevladujoče potrošnje,

3. **kvalitetno**, ki jo obvlada s tem, da raznolikost v kakovosti prilagodi potrebam potrošnikov,

4. **kvantitetno**, to je da s svojo nakupno organizacijo zbere malenkostne količine in jih združi v velike količine, ki jih zahteva trg, ali obratno,

5. kreditno, ki obstoja v takojšnji dobavi proti plačilu v bodočnosti, ter končno

6. kulturno, ki jo vrši trgovina na ta način, da nosi proizvode, nastale v okolju visoke kulturne stopnje v tako okolje, kjer obstoja povpraševanje in zanimanje za te proizvode.

Trgovina in promet torej skrbita za smotrno razdelitev dobrin.

Poleg zgoraj navedenih vrst produkcije razlikujemo tudi neposredno, t. j. direktno sodelovanje na produkcijskem procesu, in indirektno produkcijo, ki izboljšuje osnove gospodarstva ali pospešuje produkcijske faktorje; sem spadajo n. pr. uradniki in nameščenci ter svobodni poklici, kakor zdravniki, odvetniki itd.

Človek za produkcijo zavestno uporablja dva produkcijska faktorja, namreč delo in kapital. Združitev obeh v svrhu neke določene produkcije za trg se imenuje podjetje.

Beseda premoženje ima dvojen pomen: prvič je to pravica razpolaganja z neko količino gospodarskih dobrin, drugič pa ta pojem obsega tudi te dobrine same. Premoženje se po svojem namenu deli v ono premoženje, ki naj služi za proizvodnjo novih dobrin in ki naj donša kak donos ali rento, in v ono premoženje, ki je namenjeno neposredni potrošnji. Samo prva vrsta premoženja se imenuje produktivni kapital ali skratka kapital. Pojma kapital, ki ga določa svrha, ki je zanj namenjen, torej nikakor ni istoveten s pojmom denar, čeprav ima kapital lahko začasno tudi obliko denarja.

Nastanek kapitala je mogoč le potom štednje, namreč potom prenosa premoženjskih delov iz premoženja, namenjenega potrošnji, v kapital ali premoženje, namenjeno proizvodnji.

Vpliv kapitala se kaže v dveh smereh: v povečanju uspeha dela in v znižanju proizvodjalnih stroškov.

Kapital se deli po številnih vidikih n. pr. v premičen in nepremičen ter v lasten in izposojen kapital. Pogosto se deli v pravni kapital, ki leži stalno naložen v podjetju in se le polagoma porablja, ter v obratni kapital, ki se v produkcijskem procesu neprestano obnavlja. K prvemu spadajo zgradbe, stroji, orodje, k drugemu pa surovine, gotovina, pripravljena za izplačilo delavcem itd. Gospodarski razvoj povzroča relativen porast pravnega napram obratnemu kapitalu.

Pomen kapitala se zlasti stopnjuje zaradi njegove prenosljivosti potom kredita in je v sodobnem gospodarstvu ogromen. Socialisti se ne bore morda proti kapitalu kot produkcijskem faktorju, kar bi bilo seveda nesmisel, temveč proti prevelikemu vplivu, ki ga je kapital preskrbel svojim lastnikom. Zato zahtevajo mesto zasebne splošno lastnino na kapitalu, da ne bi bilo delo slabo plačano zato, da je lahko renta kapitala večja, temveč da tudi renta kapitala pride v korist delavca v obliki tako zvane »pravične mezde«.

ANKETA

Srednja šola in njene metode

Osem let sem drgnil šolske klopi na gimnaziji in prav zadovoljen sem se počutil, ko sem po končani maturi koračil po stopnicah in se zadnjokrat kot gimnazijec ozrl na mogočen portal z napisom: Keana gimnazija. Konec je osemletnega trpljenja, nemogoče discipline, guljenja in pisarjenja šolskih nalog.

Ko sem bral anketo uredništva »Naše volje« sem sklenil tudi sam pobrskati po svojem spominu ter poiskati in razčleniti napake srednje šole in nakazati pot k rešitvi problema našega dijaka in srednje šole.

Kako zastarela so disciplinska pravila v dijaški knjižici. Tu je dijaku prepovedano sodelovati v vseh izvenšolskih društvih, tako športnih, kakor kulturnih in političnih. Dovoljeno je biti včlanjen edinole v Marijinih kongregacijah, JS, RK, Sokolu (kar

Dekliških krožkih in Fantovskih odsekih. Tu mora torej gimnazijec najti vse, kar potrebuje njegova mlada, hrepenenja in idealov polna duša. Šola, učenje in dom je edino obzorje, ki ga dovoli srednja šola dijaku! Da bi pa ta mladina pogledala naprej preko ozkih mej staroveške gimnazijske vzgoje — bog ne daj! Najmanj ukor po razredniku, če ne celo izključitev iz šole, bi grešnika doletela.

Obisk kinopredstav, gledaliških iger (ne glede na pogosto zelo poučno vsebino), sprehajanje poleti po 8. in pozimi po 7. uri zvečer — vse to je najstrožje zabranjeno. Kak nesmisel je to, more vedeti samo oni, ki je sam to poskusil. Nižješolcu je to vsekakor primerno, toda zahtevati kaj takega od 16. do 20. let starega fanta ali dekleta, je popoln absurd. Ni čudno, če potem pride iz srednje šole abiturient, ki je za javno življenje nesposoben, ki ima sicer veliko srednješolske učenosti, je pa za javnost tako rekoč mrtev. In potem nekateri ironično trdijo, da je mladina temelj države in bodočnosti.

Narod s tako urejenimi šolami ne sme od take vzgojene mladine prav ničesar pričakovati.

Ne trdim pa nikakor s tem, da disciplinska pravila ne bi smela obstojati in da bi tudi za gimnazije veljala akademska svoboda. Ne! Hotel sem le poudariti, da je treba dati mladini več svobode na polju političnega in kulturnega udejstvovanja, dati možnosti, da sama spozna, kaj je prav in kaj ne! S tem bomo res dobili naraščaj, ki se bo znal sam obvladati, ki bo mogel s kritičnim očesom presojati svet in življenje na njem. Samovzgoja mora biti najosnovnejši pojem pri vsakem mladem človeku in pri onih, ki te mlade ljudi vzgajajo in pripravljajo za bodočnost.

Ozrem naj se še na drugo plat gimnazijskega življenja. Lansko leto je bil izmed jezikov glavni francoski jezik, dočim je letos zavzela njegovo mesto nemščina in na drugem mestu šele

francoščina. Ponekod mesto francoščine poučujejo italijanščino.

Tudi kar se tiče drugih predmetov je srednja šola nesmotrno urejena. Kot smo imeli že večkrat priliko čitati, bi se specializacija za kak poklic morala pričeti prej. Dijaku srednješolcu bi se že v šestem ali sedmem razredu moralo nuditi praktično podajanje snovi. Pouk realnih predmetov bi moral postati intenzivnejši in pa ne tak, kot se godi danes, da človek, ki je do-

Naročajte in širite „Našo voljo“

vršil srednjo šolo, nima pojma o moderni tehniki, ako se ni iz lastnega nagiba trudil, da si pridobi v tej smeri čim večjo izobrazbo. Misli bi vsakdo, da bo potem vsaj fiziko, matematiko, kemijo ali prirodopis, ki se poučuje v gimnaziji, obvladal. Pa niti tega ne! Ker je za dijaka suhoparno predavanje brez praktičnih dokazov nezanimivo ter se zato zgodi, da marsikateri dijak »prešprica« polovico pouka: s spretnim »špekuliranjem« pa se potem že nekako zrine. In tega je kriva srednja šola sama, ki ne zna predpisane snovi podati v obliki, ki bi učenca zanimala in ga priklenila nase. (Spominjam se, da smo za kemične poskuse porabili v letu kakih pet ali šest ur, vse ostale ure so bile izpolnjene s predavanji!)

Ko pride tak fant ali dekle na univerzo, mora znova predelati snov, ki bi jo moral znati že v srednji šoli in akademik napravi v enem mesecu delo, ki je zanj rabil v gimnaziji celih osem let.

—ko.

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE
IN SREČNO NOVO LETO

želi jugoslovanski mladini

UČITELJSKA TISKARNA
S KNJIGARNO

v Ljubljani, podružnicama v
Mariboru in Celju

Na pot

Pred nami je prag, čez katerega moramo stopiti: Kaj bomo ponesli čezenj? Na svojem življenjskem potu moramo iti mimo novega kilometrskega stebra. Kaj ponesemo s seboj na novi odsek pota?

Kako je bilo pred letom dni, ko so na Novo leto glasovi zvonov prihajali na naša ušesa? Kakšna čustva so nas navdajala tedaj? Kakšna čustva nas navdajajo danes? V kakšnem stanju je naše srce danes, na pragu drugega novega leta? A kakšno stanje bo v srcu po preteku tega leta?

Kaj nosimo s seboj od leta do leta, od njegovega začetka do njegovega konca, od konca do začetka novega leta.

Ves ta čas nosimo s seboj svojo največjo srečo in svojo največjo bedo: svoj jaz.

Ta veliki, a tako majhni, bedni, pomilovanja vredni, oni božanski jaz nesemo z vsemi njegovimi prepastmi s seboj v Novo leto.

S seboj smo nesli upanje, ki nas ob vsakem novem letu prepričuje, da bo zdaj veliko bolje nego v preteklem letu. Toda naše upanje nas je prevarilo. A danes že zopet upamo, upamo, da bomo spet prevarani. Gledamo na podrtine in na načrt nove zgradbe, gledamo na to, kar ne obstoja, a vendar obstoja v naših mislih, verni smo in obenem neverni. Zakaj? Zato, ker nosimo s seboj svoj jaz in se ne moremo ločiti od njega; tega nismo mogli storiti včeraj, ne moremo storiti niti danes, niti ne bomo mogli storiti jutri; osvoboditi se nismo mogli od njega v preteklih letih, niti se nam ne bo to posrečilo v bodočnosti. Globoko v sebi nosimo blagoslov in prokletstvo in s tema obema prestopamo prag novega leta. Z blagoslovom in prokletstvom gremo mimo kilometrskega kamna časa, s prokletstvom in blagoslovom zapuščamo znano zemljo in odhajamo v tujino.

Prokletstvo in blagoslov, blagoslov in prokletstvo, to so členi, ki se izmenoma nizajo na dolgi verigi: to je naš jaz.

Včeraj si vriskal od veselja, danes jočeš. Včeraj si hodil z dvignjeno glavo, danes ležiš strn na tleh. Včeraj si verjel v veselje, danes se sam sebi posmehuješ zaradi včerajšnjega veselja; včeraj si pričakoval nekaj lepega, kar je imelo priti, danes si berač s praznim žepom in praznim srcem. Da, včeraj si bil nekaj, kar je le jaz — in tudi danes si tisti jaz in boš tudi jutri: klavarn in reven človek.

In to svojo siromašnost nosiš s seboj in jo ponesesh s seboj tudi v novo leto, ki je pred tabo.

In ker ne vzameš s seboj nič drugega nego samo svoj lastni jaz, si, siromak v vsem.

Vzemi s seboj nekaj drugega, kar je močnejše kot tvoj jaz, kar je lepše in neskončno: ideale. Ko boš padal na svojem potu, boš imel v sebi nje, ki imajo moč, da te dvignejo. Zdihoval boš v bolečinah ali se dvignil nad gladino povprečnega življenja: vedno in povsod, pri vsaki nepriliki imej pred seboj svoj ideal. Resnično v vseh viharjih, ki bodo besneli okoli tebe, boš čutil v sebi mir in varnost, imel boš kotiček, ki ti bo verno čuval vse, kar imaš in kar boš potreboval: ideale, ki so lepota in biser življenja.

S temi ideali stopi čez prag Novega leta, hiti mimo novega kilometrskega kamna časa: v tuji, nepoznani svet pojdi s svojimi ideali!

Ne fraze temveč delo

Izredni čas in položaj, v katerem živimo nam nalaga tudi posebne dolžnosti, tako do naroda kakor do države. Na nas samih je danes ali bomo znali ohraniti to, kar so nam s težkimi žrtvami priborili naši predniki, ali bomo znali biti vredni dediščine, ki jo bomo prejeli iz njihovih rok. Na nas bo danes ali jutri prenesena vsa teža in odgovornost za narod in državo pred bodočimi generacijami. Zato se moramo z vsemi silami in sredstvi pripravljati, da bomo, ko bomo prevzeli v svoje roke vodstvo države in naroda tega vodstva in zaupanja tudi vredni.

Zato so nam danes, bolj kot kdaj prej, potrebni mladi ljudje — moške in dekleta iz vseh slojev, — ki imajo veselje do dela, ki bodo s svojim nesebičnim in požrtvovalnim delom in življenjem dajali vzgled svoji okolici ter z živo besedo navduševali in vlivali pogum povsod tam, kjer je nastopilo malodušje. Našemu narodu manjka, žal, osnovna vera v politične principe in to vero mu moramo nujno vrniti. Brez tega v bodočnosti ne bo šlo! Potrebni so nam voditelji — avtoritete, — kateri bodo sami neomajno verovali v zmago in pravilnost ideje, ki jo zastopajo. Današnja doba in bodočnost zahtevata od nas ljudi na mestu, ki hladno in z jasnimi pogledi motre dogajanja okoli sebe in jih presojaajo z občega narodnega in državnega stališča ne pa z ozkega strankarskega ali celo osebnega, ki imajo pred seboj jasno načrtano pot ni so zmožni orati nove brazde, ne pa hoditi po starih izhojenih poteh. Ljudje poguma, ki se ne strašijo nobenih zaprek ampak gredo, pripravljeni na najtežje žrtve, po določeni poti, ki jim je dobrobit države in naroda prva zapoved. Ljudje časti, ki vidijo v poverjeni nalogi ali mestu čast in se zavedajo svoje odgovornosti do naroda, ki jim zaupa.

Na odgovornih mestih naj sede samo ljudje

Narod ne rabi pred, ki jim daje to čast samo zakon, ampak rabi moške, ki jim bo z zaupanjem in navdušenjem lahko sledil, ne morda zaradi ugodnosti, ki jih pričakuje od njih ampak zaradi lepote in veličine ideje, katero zastopajo.

Jugoslovenstvu so danes potrebni apostoli in preroki. Nacionalna mladina je dolžna, da dá iz svojih vrst borce, ki bodo vodili narod do takih zmag, za katere je vredno živeti in umirati. To nam nalaga spomin na vse one tisoče herojev, ki se niso strašili položiti svoje najdražje — svoje življenje — na oltar domovini. Nalaga nam pa to tudi odgovornost pred narodom in bodočnostjo.

Božo

Pomen Južne Albanije

Pomen južne Albanije je bil zlasti v poslednjih desetletjih mnogo večji kot pomen severne Albanije. V južni Albaniji je vznikla misel albanske države, katero je proglasil v Valoni Izmail Kemal Vlora. Vsi važnejši politični pokreti so nastali na jugu, ki prednjači tudi v samostojni Albaniji. Tudi v gospodarskem oziru. V južni Albaniji se nahajajo vsa ona prirodna bogastva, s katerimi razpolaga ta zemlja. Tu se nahajajo bogati rudniki, iz katerih se pridobiva že danes železo, baker, premog, celo nafta. Izirki petroleja se nahajajo v Kučovu, izkoriščajo jih italijanske železnice, ki imajo tozadevno koncesijo. Doslej ugotovljena množina je seveda mnogo manjša kot ona v Rumuniji, vendar so vsi prepričani, da se bodo našli slej ali prej mnogo močnejši vrelci. Letna kapaciteta je znašala, dokler je bila Albanija samostojna, cca 200.000 ton. Italijani so sicer to kapaciteto nekoliko povečali, vendar to povečanje še ni

posebno veliko, ker so imeli pač premalo časa na razpolago. Zaradi olajšanja izrabe je napeljen naftovod od Kučova do Valone. Ravno zaradi nafte je dobila južna Albanija še prav poseben pomen.

Tudi v vojaškem in strateškem oziru pomeni južni del Albanije več kot njen severni. Zaradi svojih večinoma nepreločljivih planin, kjer je prav malo potov, predstavlja južna Albanija prav resno, če ne naravno nepremostljivo oviro za tako zvano bliskovito vojno. Po njenih predelih je izključeno prodiranje motoriziranih in blindiranih armad, tudi bombardiranje njenih položajev iz letal je skoraj brez uspeha. Kljub najboljši opremljenosti motoriziranimi enotami in letali je potreben za uspešno napredovanje v južni Albaniji tudi danes še v prvi vrsti — človek, kot je bilo to pred tisoč leti. Južna Albanija je idealen teren za odbijanje napadov ter prvovrstno izhodišče za izvajanje napadov.

Vse to vesta tudi Grčija in Italija, ki se zaradi tega na vse načine trudita, da bi si pridobili oz. ohranili posest južne Albanije. Italija je očividno preporno uvidela vse to, pa doživlja sedaj svojo težko razočaranja.

(Iz lista »Narodna Odbrana«.)

Kakšna je bila beseda, ki ste jo rekli? Kaj ste iznašli, da bi me do dna ranili? — Hlapci! Za hlapce rojeni, za hlapce vzgojeni, ustvarjeni za hlapčevanje! Gospodar se menja, bič pa ostane in bo ostal na vekomaj, zato ker je hrbet skriviljen, biča vaje in željan!

Ivan Cankar, Hlapci.

Ni bojazljivost, ni strah pred trpljenjem — kaj je trpljenje? — le utrujenost je ... in gnus tako velik, da leži v mojem srcu kot črna mlaka. Rad bi končal na en mah ... in pomisli: junaku podoben, ki je, kakor pravijo pisnarji, daroval kri in življenje za svoje prepričanje!

Ivan Cankar, Hlapci.

Mati! — Le enkrat še name pogledajte, mati! Le eno besedo še recite, le enkrat se nasmehnite! Pred vami klečim, glejte, mati; roke sem sklenil, glejte, mati! Le eno besedo, le en pozdrav! Mati! Storil sem, kakor je srce ukazalo; laži me niste učili; moje srce je od vašega srca; iz srca pa je misel in beseda. Mati! Če ukažete, da molim, molil bom; če ukažete, da se postim, postil se bom; ali ne ukažete, da to srce za menim za kamen ...

Ivan Cankar, Hlapci.

Nekaj misli o britanski floti

V današnjem poglavju si bomo ogledali angleške rušilce in podmornice. Kakšno nalogo ima rušilec? Borba proti podmornicam, to je njegova naloga. Rušilci spremljajo večje ladje, posebno so zaposleni s spremljanjem konvojev. Najhujše orožje rušilcev so podvodne bombe, katere so pokopale že marsikatero podmornico. Ob začetku vojne je imela Anglija 179 rušilcev. Oboroženi so ponavadi s štirimi topovi kalibra 12 cm, z 8 cevmi za lansiranje torpedov, z nekaj protiavijskimi topovi in s po dvema večcevni- ma strojnima puškama.

Velike važnosti so podmornice. Ob začetku vojne je imela Anglija 62 podmornic, od teh jih je bilo zgrajenih 12 pred svetovno vojno, vse ostale pa so novejšje gradnje. Novejšje zgrajene, predvsem za ocean, vrste »Odin«, »Part-hian« in »Rainbow« imajo 1575 ton, 8 torpednih cevi in en 10 cm top. Za polaganje min je šest podmornic tipa »Porpoise«, 1500 ton in s 15 vozlov brzine. Najhitrejšje so podmornice tipa »Thames«, katerih brzina je 22 vozlov na uro.

Med manjšimi ladjami bi omenil še motorne torpedovke, ki merijo 23 m, imajo 28 ton in 10 mož posadke. Njihova brzina je 78 km na uro.

Med ostalimi vrstami bi omenili še ladje za spremstvo in ladje za odstranjevanje min.

Za zaključek si oglejmo še nekaj števil:

Anglija ima:

- 15 oklopnih
- 7 nosilcev avionov,
- 58 križark,
- 179 rušilcev,
- 62 podmornic,
- 6 polagalcev min,
- 31 ladij za spremstvo,
- 20 topovnjač,
- 7 patrolnih ladij
- 34 motornih torpedovk,
- 44 minolovcev,
- in še nekaj manjših ladij.

Skupna tonaža britanske mornarice znaša 2,000.000 ton. Konec

Blajc:

SPOMIN

Po letih treh,
ob svetih vseh
je mimo šel spomin...
Spomin, spomin
čemu si me zdramil
v srcu globin
iz težke nesreče,
čemu si spet ranil
srce mi krvaveče?
— — solze vroče
močijo mi blede lice,
duša tožna spet mi joče.

Pač res, da ozdravi vse smrt;
a vendar odtod ne hitimo.
Četudi vsak up je človeku podrt,
njegovo je geslo: trpimo,
samo, da na svetu živimo.

Dvojna radost pač goljufa je ogoljufati.

Volk naj po volčje ravna,
zanj je najvarnejša ta.
Kajti zvičaj ki uspo, ni velika izbira.

Na poti sreče
zgodile so nezgode že so večje.

Obljuba res velika; često pa iz nje
je veter le.

Od nekdanj poznano že je pravilo,
da z lepim opravi se več, ko s silo.

Dokler boš živel, pravilo ti bodi,
da napak stori, kdor po videzu sodi.

La Fontaine

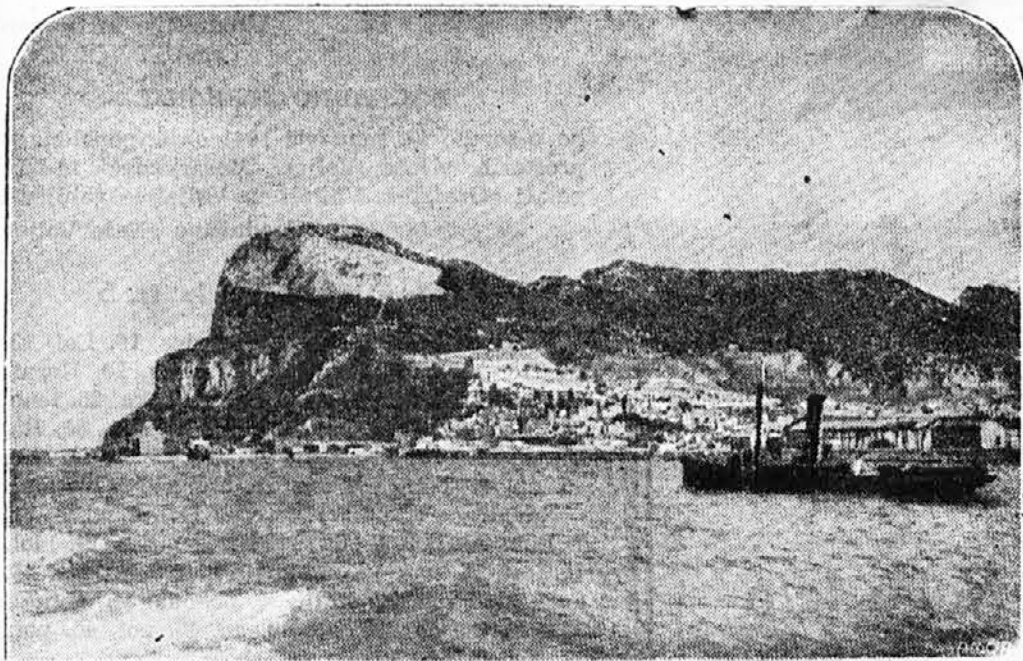
Kdor odklanja pohvalo, ta bi rad, da ga dva-
krat pohvališ. Človek je najbolj radodaren s
svojimi nasveti. Rochefoucault.

Čitanje in pisanje še nikakor ne tvorita iz-
obrazbe, če ne pomoreta človeku do tega, biti
boljši proti slehernemu bitju. Ruskin

Kdo je moder? — Kdor se od vsakega uči.
Kdo je močan? — Kdor premaga samega
sebe.

Kdo je bogat? — Kdor se zadovolji s svo-
jim.

Kdo je spoštovanja vreden? — Kdor spoštu-
je druge. Talmud.

Gibraltar

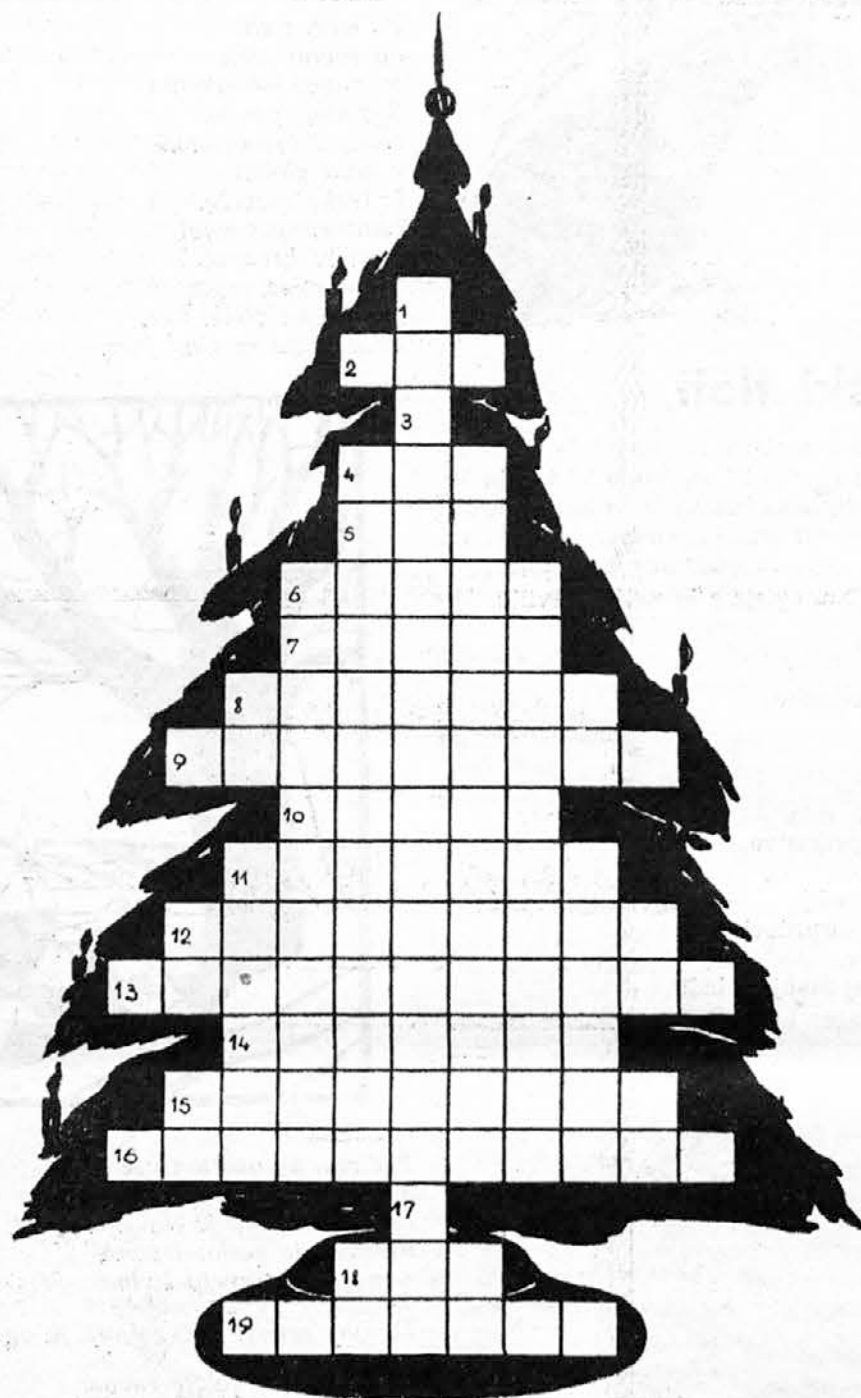
Med mano in tabo

Med tabo in menoj bilo je polno sanj.
Zdaj težki biseri polzé — solzé —
od dne do dne grenkeje
in blagih ur je vedno manj.
Med tabo in menoj je mnogo dni.
Nemoč je vmes in noč,
in več kot je bilo nekoč
in luč med nama bolj in bolj medli.
Med tabo in menoj se soj
vezi ljubezni v bol spreminja,
kar sreče je bilo, izginja
v globino žalosti med tabo in menoj.

Narava kot učilelj

Zvonov prednočnih mehki glas
kot tajno sladkih misli čas
opojno od bregov doni.
Cipresin vrh v vzdihih
večernih nežnih sap in tihih
v obokano zlato kipi.
Zdaj mlad labodji spev,
kot bežni blesk, usmev,
v obrežnem ločju se gubi.

Nagradna križanka »Naše volje«

Vodoravno: 1. predlog z orodnikom in roditelnikom, 2. nadavek, tudi brazilska papiga (obratnica, to je v obe smeri čitljiva beseda), 3. vzklík, ki izraža nejevoljo, 4. ruska zeliščna juha, 5. stari oče (obratnica), 6. ranocelnik (obratnica), 7. strmina, breg, pobočje (obratnica), 8. bolgarski naziv za »samofrč« ali letalo (izraz najdeš tudi v Župančičevi »Veroniki Deseniški«), 9. pohlevnost, 10. najvišja gora na Grškem, 11. ljubljanski stavbenik, 12. glavar, načelnik, voditelj, 13. nedarežljiv (obratnica), 14. hlevski in hišni pojem, 15. Božična želja, 16. se tiče nauka o gibanju zraka ali plinov, 17. šumnik, šumevec (soglasnik), 18. zamrzla voda, 19. dežela, pokrajina, okoliš.

Navpično: V srednji črti od vrha do tal urednikova častitka čitateljem »Naše volje«.

Unilij

Nagrade

Kakor vsako leto razpisujeta uredništvo in konzorcij »Naše volje« nagradno križanko. Nagrade so sledeče:

1. nagrada: 200 dinarjev
2. nagrada: 100 dinarjev
3. nagrada: 50 dinarjev
4. nagrada: 50 dinarjev
5. do 9. nagrada 25 dinarjev
10. do 15. nagrada enoletna brezplačna naročnina NAŠE VOLJE.

Uprava pa stavi majhen pogoj: **VSAJ POL-LETNA NAROČNINA MORA BITI PLAČANA, ČE SE NI, PA VSAJ DO 10. JANUARJA 1941.**

Pripravite se na božično križanko in poravnajte čimprej malenkostno naročnino!

Uredništvo in uprava
»NAŠE VOLJE«

NAGRADNO ŽREBANJE

bo v soboto 11. januarja 1941 ob 5. popoldne v prostorih »Naše Volje«, Masarykova 14-I, v palači »Grafike«. Voljaši in Voljašice vabljeni!

Uredništvo »Naše Volje«

Rešitev križanke iz št. 5

Vodoravno: 1. Jordan, 5. Karlos, 10. Eol, 12. sol, 13. ki, 15. kip, 17. ne, 18. Ada, 20. Kozar, 21. Žid, 22. cota, 24. S. O. S., 25. roka, 26. lene, 28. žaga, 30. Barcelona, 32. ar, 34. l n, 35. Ra, 36. co, 37. gad, 38. aksam, 41. kij, 42. os, 44. oko, 46. nu, 47. bom, 49. kos, 51. Arijec, 52. Korica.

Navpično: 1. Jakac, 2. re, 3. Dol, 4. al, 6. as, 7. Rok, 8. 11, 9. sreda, 11. Nizozemska, 14. idol, 15. kos, 16. pas, 17. Nika, 19. ateb, 21. žoga, 23. anal, 27. Erna, 28. žorm, 29. pagoda, 31. Vojuša, 33. ras, 36. cin, 39. ko, 40. ao, 43. noj, 45. por, 47. bi, 48. me, 49. ko, 50. si.

*Srečen Božič in veselo Novo leto
želi vsem voljašem in voljašicam
uredništvo in uprava „Naše volje“*

IZ UREDNIŠTVA

Prihodnja številka »Naše Volje« bo izšla 25. januarja. Pošljite čim več prispevkov in odgovorite na anketo!

V zadnji številki je tiskarski škrat pomotoma objavil staro preglednico v športni rubriki. Popravljamo, namesto 14 je zabil Žigon 17 golov.